

THUIS IN GUATEMALA

Gevoelens van home en belonging onder remigranten in Guatemala

Allison Pruschen & Charlot Sierink

27 juni 2018

Naam student: Allison Pruschen
Studentnummer: 5628245
E-mail: a.c.pruschen@students.uu.nl

Naam student: Charlot Sierink
Studentnummer: 5724104
E-mail: c.sierink@students.uu.nl

Wordcount: 21.969

Module: Bachelorproject CA: Bachelorthesis
Opleiding: Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie
Faculteit: Faculteit Sociale Wetenschappen

Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht

Studiejaar: 2017/2018

Plaats en datum: Utrecht, 27 juni 2018

Begeleider: M.L. Glebbeek

DANKWOORD

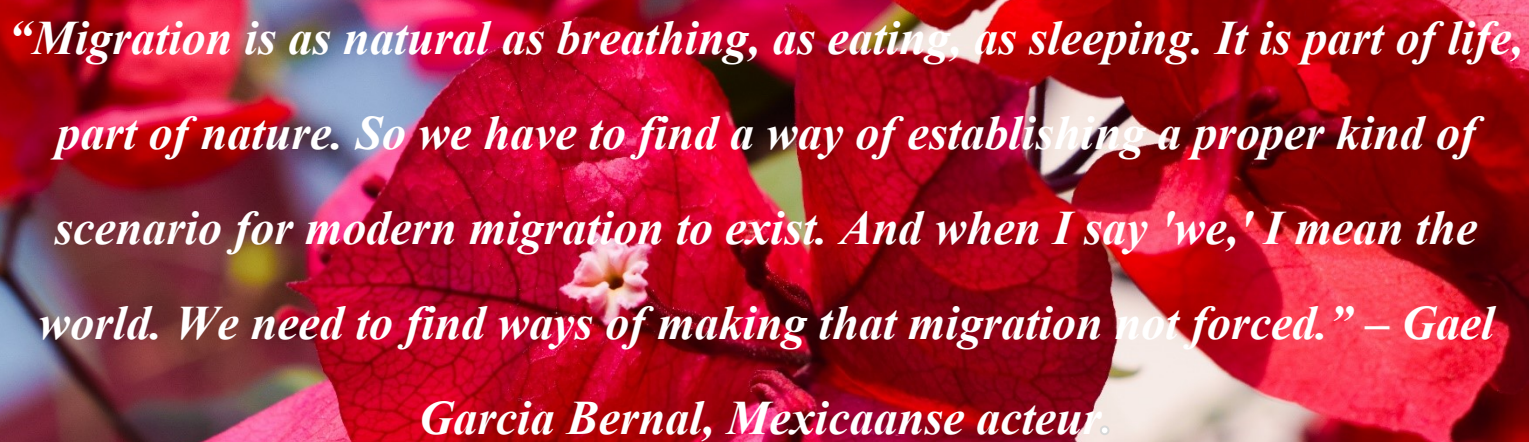
Deze thesis zou niet mogelijk zijn geweest zonder een aantal personen. Hun begeleiding en hulp heeft ons gestimuleerd om het beste uit deze thesis te halen en om de data te verzamelen die nodig was voor het schrijven ervan. Ten eerste willen we Kevin¹ van DESGUA bedanken. Zonder hem waren we waarschijnlijk nu nog steeds op zoek naar een organisatie die met ons samen wil werken. Bedankt dat je in ons onderzoek geloofde en je netwerken voor ons wilde openen. Dankzij jou zijn we in contact gekomen met een tal van geweldige personen die hun verhalen met ons wilde delen. En bedankt aan alle informanten die ons inzicht gaven in hun ervaringen met migratie en tijd voor ons vrijmaakten om hun verhalen te delen. Ook willen we Carla bedanken, die ons tijdelijk in huis heeft genomen en ons hielp met het regelen van interviews in Cajolá. Bedankt Joel van Celas Maya voor je morele steun en je hulp bij het vinden van remigranten. Ten slotte willen we Marie-Louise Glebbeek bedanken voor haar begeleiding en feedback. Bedankt voor het lezen van onze thesis, soms tot in de late uurtjes, om ons feedback te kunnen geven zodat wij het beste uit deze thesis konden halen. Aan al deze personen, ontzettend bedankt. We hadden het niet zonder jullie hulp kunnen doen.

¹ Kevin is een pseudoniem. Ter bescherming van de informanten is ervoor gekozen om geen echte namen te gebruiken in deze thesis.

INHOUDSOPGAVE

Dankwoord.....	3
Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	8
Onderzoekspopulatie.....	9
Methodologische verantwoording	10
2. Theoretische verkenning van gevoelens van home en belonging bij remigranten	13
2.1 Introductie tot migratie	14
2.2 Remigratie.....	15
2.3 Herintegratie	18
2.4 Remigratie en een gevoel van home en belonging	20
Gevoel van home en belonging.....	20
Remigranten.....	22
Organisaties en herintegratie.....	23
3. Migratie en herintegratie in Guatemala	26
3.1 Migratie in Guatemala	27
3.2 Herintegratie in Guatemala.....	29
3.3 Organisaties in Guatemala	30
4. De remigranten.....	32
4.1 Emigratie en remigratie.....	33
Emigratie naar de Verenigde Staten	33
Remigratie naar Guatemala.....	35
4.2 Herintegratie in Guatemala.....	36
4.3 Een gevoel van thuis	38
Betekenis van (gevoel van) home en de belangrijkste factoren.....	38
Verschillen gevoel van home VS en Guatemala.....	40
Gevoel van home in Verenigde Staten.....	40

Gevoel van home in Guatemala.....	41
4.4 Een gevoel van ergens bij horen.....	42
Betekenis van (gevoel van) belonging en de belangrijkste factoren.....	43
Verschillen gevoel van belonging VS en Guatemala.....	43
Gevoel van belonging in VS.....	44
Gevoel van belonging in Guatemala.....	45
5. De organisaties.....	46
5.1 Een introductie tot de organisaties.....	47
5.2 De organisaties en herintegratie.....	49
Economische herintegratie.....	49
Sociale herintegratie.....	51
Psychosociale herintegratie.....	52
Politieke herintegratie.....	53
5.3 De organisaties en home & belonging.....	55
5.4 Invloed van organisaties op gevoelens van home.....	57
5.5 Invloed van organisaties op gevoelens van belonging.....	58
6. Conclusie.....	62
Literatuurlijst.....	69
Bijlagen.....	71
Bijlage 1: Informatie remigranten.....	71
Bijlage 2: Informatie over de organisaties.....	74
Bijlage 3: Spaanse samenvatting.....	75

“Migration is as natural as breathing, as eating, as sleeping. It is part of life, part of nature. So we have to find a way of establishing a proper kind of scenario for modern migration to exist. And when I say ‘we,’ I mean the world. We need to find ways of making that migration not forced.” – Gael Garcia Bernal, Mexicaanse acteur.

1. INLEIDING

Zoals de quote hierboven stelt is migratie een onderdeel van het leven. Dit blijkt ook uit de cijfers. In 2017 waren er 258 miljoen internationale migranten (United Nations 2017,4). Bijna een miljoen van deze migranten waren Guatemalteken die naar de Verenigde Staten migreerden. Sinds de jaren negentig heeft er een stijgende lijn in het aantal emigranten gezeten. Dit ondanks het feit dat het vreemdelingenbeleid in de Verenigde Staten verschillende keren aangescherpt werd (Kanstroom 2008 in Brabeck et al 2011,278). Elk jaar ontvangt Guatemala het op een na hoogste aantal gedeporteerden vanuit de VS. Zo werden er in 2016 33.940 mensen teruggestuurd naar Guatemala, dit bedroeg 14.1% van het totale aantal deportaties². Verschillende onderzoeken naar remigratie betwisten de stelling dat terugkeer naar het thuisland het eindpunt van migratie is. Het thuis zoals het is achter gelaten verandert vaak, en de remigranten zelf veranderen ook door hun migratie, bijvoorbeeld door een ander begrip van cultuur, identiteit en thuis te ontwikkelen. Het behoren tot een plaats en gemeenschap is dan niet meer zo vanzelfsprekend. (De Bree, Davids & De Haas, 2010,490) Volgens Arowolo (2000,68) kan herintegratie van de remigrant voorkomen dat de remigrant opnieuw emigreert. Hierbij zijn vier types van herintegratie belangrijk: economische, sociale, psychosociale en politieke herintegratie. Verschillende factoren, zoals bijvoorbeeld de mensen waarmee we een thuis delen, zijn belangrijk voor gevoelens van home (Duyvendak 2011,27), maar het is ook een erg divers concept (Fox 2016,6). Het gevoel van belonging is sterk verweven met het gevoel van home. Factoren zoals lidmaatschap en in- en uitsluiting van remigranten zijn van invloed op gevoelens van belonging (Ralph & Staeheli 2011).

Over het verband tussen herintegratie en gevoelens van home en belonging is in de wetenschappelijke literatuur nog weinig bekend. Ook of organisaties van invloed kunnen zijn op gevoelens van home en belonging van remigranten is een weinig aangesneden onderwerp. Verschillende lokale organisaties in Guatemala houden zich bezig met het helpen herintegreren van deze remigranten (Orozco en Yansura 2015,12), maar er is weinig onderzoek gedaan naar het effect dat deze herintegratie heeft op gevoelens van home en belonging onder de remigranten.

Wij hebben onderzocht of er een gevoel van home en belonging aanwezig is bij remigranten in Guatemala en of en hoe dit gevoel geconstrueerd kan worden door organisaties. Hiermee wordt bedoeld dat er wordt gekeken naar wat de organisaties doen om een gevoel van home en belonging te vormen of te versterken. Daarbij staat de vraag *“Hoe beïnvloeden organisaties het gevoel van home en het gevoel van belonging onder remigranten tijdens de herintegratie in Guatemala?”* centraal in ons onderzoek. Voor het beantwoorden van deze vraag hebben wij een complementair onderzoek

² <https://www.ice.gov/sites/default/files/documents/Report/2016/removal-stats-2016.pdf>, geraadpleegd op 25-06-18

uitgevoerd, waarbij Charlot onderzoek heeft gedaan naar de gevoelens van home en belonging onder remigranten, en Allison heeft onderzoek gedaan naar de effecten die organisaties hebben op de herintegratie en gevoelens van home en belonging van remigranten. Charlot gaat hierbij in op redenen voor emigratie en remigratie, de manier waarop er geëmigreerd en geremigreerd is en hoe de remigranten hun herintegratie beleefden. Verder spreekt ze over wat remigranten verstaan onder gevoelens van home en belonging en welke verschillen de remigranten ervaren tussen home en belonging in Guatemala en in de Verenigde Staten. Allison gaat in op welke organisaties er aanwezig zijn op het gebied van herintegratie en welke activiteiten zij aanbieden om herintegratie te bevorderen. Ook legt ze uit wat organisaties verstaan onder gevoelens van home en belonging, en hoe de organisaties van invloed kunnen zijn op deze gevoelens bij remigranten. Ons doel is dan ook om meer inzicht te krijgen op de effecten die organisaties kunnen hebben op de herintegratie en gevoelens van home en belonging onder remigranten. In wetenschappelijke artikelen wordt veel gesproken over een gevoel van home en belonging, maar de focus in deze artikelen ligt voornamelijk op migranten en integratie (Madsen & Naerssen 2011 en Brubaker 2010). Over home en belonging van remigranten is niet veel geschreven, en nog minder is geschreven over de invloed van organisaties op dit gevoel van home en belonging bij remigranten. Door middel van de bevindingen in deze thesis hopen wij wetenschappelijk bij te kunnen dragen aan het uitbreiden van kennis over dit onderwerp en dit hiaat in de wetenschappelijke literatuur op te vullen. De maatschappelijke bijdrage is het inzicht dat de onderzochte organisaties krijgen over de invloed die ze hebben op het gevoel van home en belonging bij remigranten. Ons onderzoek heeft dus zowel maatschappelijke als wetenschappelijke relevantie.

Onderzoekspopulatie

De data gepresenteerd in deze thesis is verkregen door tien weken etnografisch veldwerk te doen in Quetzaltenango in Guatemala, van 26 februari tot 20 april 2018. Onze onderzoekspopulatie bestond uit remigranten van Guatemalteekse afkomst en de organisaties die zich bezighouden met de herintegratie van remigranten. Een groot deel van ons onderzoek is uitgevoerd bij DESGUA. DESGUA is een organisatie gesitueerd in Quetzaltenango en richt zich onder andere op de herintegratie van remigranten in de Guatemalteekse samenleving en het voorkomen van migratie.³ Wij hebben bij DESGUA veel participerende observatie uitgevoerd, voornamelijk tijdens het koken voor evenementen. Via mensen bij DESGUA zijn we door middel van de sneeuwbalmethode ook in contact

³ <http://www.desgua.org> – geraadpleegd op 22 juni 2018. In hoofdstuk 5.1 en in bijlage 2 zal een uitgebreidere uitleg van deze organisatie te vinden zijn.

gekomen met andere remigranten en organisaties. Zo zijn we met DESGUA naar Cajolá geweest en daar in contact gekomen met de organisatie Grupo Cajolá en verschillende remigranten⁴.

Voor het goed uitvoeren van kwalitatief onderzoek is het noodzakelijk om bewust te kiezen voor een bepaalde onderzoekspopulatie. De eerste groep, de remigranten, zijn voornamelijk gevonden via de sneeuwbal methode en bestond uit mensen die voor een bepaalde tijd in de VS gewoond en/of gewerkt hebben en op dit moment woonachtig zijn in de regio van Quetzaltenango. Deze groep kan onderverdeeld worden in remigranten die vrijwillig terugkeerden naar Guatemala en remigranten die gedeporteerd werden. De man-vrouw verdeling onder de remigranten is ongelijk. Van de elf zijn er negen man en twee vrouw. Deze ongelijke verdeling wordt mede veroorzaakt door het feit dat er veel minder vrouwen dan mannen migreren. Door toch ook twee vrouwen te betrekken in het onderzoek is er meer diversiteit, wat zorgt voor interessante vergelijkingen en antwoorden. De tweede groep, de organisaties, bestond uit medewerkers en vrijwilligers van verschillende organisaties in de regio van Quetzaltenango die zich op verschillende manieren bezighouden met de herintegratie van remigranten. Ook in deze groep is er gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode, maar we hebben ook organisaties zelf gevonden en gecontacteerd.

Methodologische verantwoording

Om onze data te verzamelen hebben we gebruik gemaakt van de methoden participerende observatie, hanging out, informele gesprekken, open interviews en semigestructureerde interviews. Aan het begin van ons veldwerk hebben we vooral gebruik gemaakt van hanging out en participerende observatie bij café Redkat, een onderdeel van DESGUA. We hielpen met koken en schoonmaken en in ruil daarvoor stelde Kevin, de medeoprichter van DESGUA, ons voor aan ontzettend veel interessante mensen in het veld. Het hanging out en de participerende observatie hebben ons veel tijd gekost die we ook aan interviews hadden kunnen besteden, maar bleken uiteindelijk nuttig te zijn, omdat het belangrijk voor ons was om rapport met Kevin op te bouwen, omdat hij als poortwachter fungeerde. Ook leerden we zo de medewerkers van DESGUA beter kennen, we lieten hen op deze manier zien dat we hier voor langere tijd zouden zijn en niet alleen voor wat interviews, zoals de meeste onderzoekers die bij hen meegelopen hebben. Als resultaat bouwden we met de contacten van Kevin en de medewerkers van DESGUA een vertrouwd netwerk op, waarin we uiteindelijk veel semigestructureerde interviews hebben gehouden. De activiteiten die we hebben gedaan bij DESGUA, zoals bijvoorbeeld het koken en serveren in het restaurant, waren door Kevin speciaal uitgezocht om de migratie ervaring te beleven.

⁴ <http://www.grupoCajolá.org> - Zie voor een uitgebreidere uitleg van deze organisatie bijlage 2.

Dit zijn namelijk typische banen waar Guatemalteekse migranten in de VS in terecht komen en door deze baan ook tijdelijk tijdens het veldwerk te doen konden we ons een betere voorstelling maken van het leven van een migrant.

We hebben in totaal 21 semigestructureerde interviews afgenomen, die we allemaal opgenomen, getranscribeerd of samengevat en gecodeerd hebben. Deze semigestructureerde interviews bevatten de meeste data, maar we hebben ook data verzameld door aantekeningen te maken tijdens hanging out, participerende observaties en informele gesprekken. Bij de semigestructureerde interviews bleek het soms lastig om een balans te vinden tussen de informant genoeg vrijheid te geven om informatie te delen en daarbij niet de controle te verliezen, maar deze methode heeft ons uiteindelijk goede data opgeleverd. Door de semigestructureerde opzet was er voldoende mogelijkheid om mee te gaan in interessante onderwerpen die de informant opbracht, iets wat bij een gestructureerd interview minder het geval is, maar tegelijkertijd was er voldoende structuur om alle onderwerpen goed aan bod te laten komen. De open interviews hebben we vooral gebruikt in situaties waar we onverwacht een interview hielden, of als een informant vrij praatte en weinig leiding nodig had om informatie te delen. De informele gesprekken hebben we voornamelijk gebruikt tijdens het hanging out en de participerende observatie, maar ook tijdens spontane gesprekken in het park of de bus.

Het grootste deel van de interviews hebben we individueel afgenomen. Omdat de organisaties voor herintegratie zich bezighielden met remigranten waren onze onderzoeksvelden redelijk met elkaar verweven. Dit was vooral het geval bij DESGUA, omdat deze organisatie vooral bestond uit remigranten. Hierdoor waren de medewerkers van deze organisatie voor ons allebei van belang. We zijn vertrouwelijk met al onze data omgegaan. Om volledige anonimiteit te garanderen hebben we de namen van alle respondenten en informanten veranderd naar pseudoniemen.

Voor ons onderzoek vroegen we soms naar gevoelens waarvan we wisten dat die heftige emoties konden veroorzaken, dit was vooral het geval bij de interviews met de remigranten, aangezien ze soms best heftige dingen hebben meegemaakt en vaak lang weg zijn geweest van families, wat bij veel mensen gevoelig ligt. Dit presenteert het ethische dilemma of je de vragen dan niet stelt, zodat je de remigranten niet overstuur maakt, maar je hierdoor niet de antwoorden krijgt die je nodig hebt voor je onderzoek, of dat je de vragen wel stelt, wetend dat je daarmee eventuele gevoelens oproept die emoties veroorzaken waar jij de remigranten zelf niet echt mee kan helpen. We hebben ervoor gekozen om deze vragen toch te stellen, aangezien ze wel een belangrijke rol spelen in onze studie. Gelukkig leverde dit niet altijd emotionele situaties op, maar de enkele keren dat dit wel gebeurde, probeerden we altijd rustig te blijven en te vragen of alles nog goed ging en of we niet naar de volgende vraag moesten gaan. Zo hadden wij, in de meeste gevallen, de antwoorden die we nodig hadden, maar hielden we ook rekening met de situatie van de remigrant.

In het volgende hoofdstuk zullen we allereerst ons theoretisch kader uitwerken. Hierin zullen we ingaan op academische theorieën rondom migratie, verschillende soorten migratie, verschillende soorten remigratie, herintegratie van remigranten en gevoelens van home en belonging. In de context zullen we de situatie in Guatemala van dichterbij bekijken. Hierin zullen verschillende redenen voor emigratie uit Guatemala worden genoemd. Daarna wordt ingegaan op de economische en culturele impact die migratie heeft op een gemeenschap in Guatemala. Daarnaast zal de herintegratie van de Guatemalteekse remigranten en de organisaties die zich hiermee bezighouden worden behandeld. In de hoofdstukken daarna zullen we onze empirische data presenteren. Eerst zal Charlot ingaan op de emigratie, remigratie en herintegratie van remigranten. Daarna wordt er gekeken naar gevoelens van home en belonging onder remigranten, welke factoren daarbij een rol spelen en wat het verschil is tussen die gevoelens in de VS en Guatemala. Vervolgens zal Allison ingaan op de verschillende organisaties in Guatemala die bestaan om remigranten te helpen met herintegreren. Hierbij wordt gekeken naar de manier waarop deze organisaties zich bezighouden met herintegratie, hoe zij gevoelens van home en belonging definiëren en hoe zij invloed hebben op het gevoel van home en belonging onder remigranten. In het concluderende hoofdstuk wordt de data uit de verschillende deelstudies, de remigranten en de organisaties, met elkaar vergeleken en er wordt een link gelegd met de eerder gepresenteerde theorieën. Bovendien wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag.

2. THEORETISCHE VERKENNING VAN HOME EN BELONGING BIJ REMIGRANTEN

In deze theoretische verkenning wordt de samenhang tussen remigratie, herintegratie en gevoelens van home en belonging zoals beschreven in de wetenschappelijke artikelen besproken. Er zal eerst in worden gegaan op verschillende soorten migratie, waaronder remigratie. In paragraaf twee worden verschillende soorten remigratie besproken. In paragraaf drie wordt vervolgens besproken hoe remigranten herintegreren in hun thuisland. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vier verschillende soorten herintegratie: economische, sociale, psychosociale en politieke herintegratie. Paragraaf 4 gaat in op gevoelens van home en belonging, de kwesties waar remigranten tegenaan lopen wanneer zij terugkeren in hun thuisland en de bijdrage die organisaties kunnen leveren aan de gevoelens van home en belonging.

2.1 INTRODUCTIE TOT MIGRATIE

Allison

Migratie speelt een steeds belangrijkere rol in de wereld en hierdoor zit er een toename in het aantal studies binnen de antropologie die zich bezighouden met dit thema (Vertovec 2007,961-962). Echter, door de toename van mobiliteit van mensen is het categoriseren van migranten complexer geworden (King 2012, 9). Everett Lee (1966,49) beschrijft migratie als de permanente of semipermanente verandering van woonplaats, maar de Verenigde Naties definiëren internationale migratie als mensen die langer dan een jaar in een ander land wonen dan hun geboorteland (King 2012,5; Koser 2007,16).

Er zijn verschillende manieren om onderscheid te maken tussen verschillende soorten migranten. De eerste manier om verschillende soorten migranten te beschrijven is door onderscheid te maken tussen vrijwillige migranten en gedwongen migranten. Gedwongen migranten zijn mensen die hun land hebben moeten verlaten vanwege conflicten, vervolging of hongersnood en worden ook wel vluchtelingen genoemd. (Koser 2007,16-18) Castles (2003) maakt een ander onderscheid tussen gedwongen en vrijwillige migratie. Gedwongen migranten zijn vluchtelingen, asielzoekers, 'development displaces', mensen die door milieuveranderingen en natuurrampen moeten migreren en slachtoffers van mensenhandel. Een vluchteling is, volgens de definitie van de VN, '*a person residing outside his or her country of nationality, who is unable or unwilling to return because of a well-founded fear of persecution on account of race, religion, nationality, membership in a particular social group, or political opinion*' (1951 United Nations Convention Relating to the Status of Refugees in Castles 2003, 173). Een asielzoeker is iemand die bescherming zoekt in het buitenland, maar wiens status als vluchteling nog niet bevestigd is. 'Development displaces' zijn mensen die hebben moeten verhuizen vanwege de bouw van projecten. Ook milieuveranderingen en natuurrampen zijn redenen voor gedwongen migratie. Mensen moeten verhuizen vanwege veranderingen in de omgeving, zoals ontbossing, watervervuiling etc. of vanwege natuurrampen. Tenslotte zijn er mensen die gedwongen

migreren door mensenhandel, niet te verwarren met mensensmokkel. Mensenhandel is het verplaatsen van mensen waarbij de winst wordt gemaakt door de verkoop van de persoon. Mensensmokkel is het verplaatsen van mensen waarbij winst wordt gemaakt door het vervoeren van de persoon, en waarbij de persoon een commerciële transactie is aangegaan met de smokkelaar. (Castles 2003, 173-177) Mensen die om een andere reden migreren participeren in vrijwillige migratie.

Het tweede onderscheid is tussen legale en illegale migranten. Illegale migranten zijn mensen die zonder documenten of met vervalste documenten een land betreden, of migranten die legaal een land betreden maar langer blijven dan toegestaan. (Koser 2007,16-18) Russel King (2012) onderscheidt drie groepen migranten die overlappen met de indeling van Koser: tijdelijke arbeidsmigranten, permanente migranten en vluchtelingen. Tegenwoordig bestaan er veel meer soorten migratie: huwelijksmigratie, onderwijs migratie, pensioen migratie, migratie door familiehereniging, migratie door klimaatverandering, mensenhandel en meer (King 2012,9).

De derde manier om migranten te categoriseren is door te kijken naar redenen voor migratie. Castles noemt vier verschillende theorieën over migratie. Neoclassicistische economen kijken naar de individuele motivaties om te migreren. Deze motivatie komt vaak van de economische kansen op betere lonen en betere werkgelegenheid. Migratiestromen komen dus voort uit de openmarkteconomie en het inkomensverschil tussen arme en rijke landen. De ‘new economics of migration’ theorie focust zich meer op migratie als collectief besluit. Migratie is een manier van overleven voor een gemeenschap of familie, en het besluit om te migreren wordt gemeenschappelijk genomen op basis van motivaties als remittances en de mogelijkheid om te investeren. Historisch-institutionele theorieën kijken naar de rol van grote instituties zoals de staat op migratiestromen. De staat heeft bijvoorbeeld migratie beïnvloed door gastarbeiders naar het land te halen. Ten slotte zijn er sociologische verklaringen voor migratie. Deze focussen zich vooral op het belang van cultureel en sociaal kapitaal. Cultureel kapitaal is de kennis die mensen over het land waar ze naartoe willen hebben, zoals informatie over de samenleving, de kansen die het land biedt en hoe migranten erheen kunnen verhuizen en werk kunnen vinden. Sociaal kapitaal zijn de connecties die mensen nodig hebben om te kunnen migreren. (Castles 2002, 1148-1150)

In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op een aparte categorie van migratie: remigratie.

2.2 REMIGRATIE

Charlot

Migratie kan zowel permanent als tijdelijk zijn. Steeds vaker keren migranten terug naar het land van herkomst. Deze migranten worden remigranten genoemd. Waar voorheen mensen vaak permanent

migreerden, komt het tegenwoordig steeds vaker voor dat mensen die tijdelijk migreren graag willen terugkeren naar hun land van herkomst (Castles 2002, 1153)

Net als bij migratie wordt er ook bij remigratie onderscheid gemaakt tussen vrijwillig en gedwongen vertrek, alleen wordt die link bij remigratie niet zo vaak gelegd. Esi Akyre Mensah (2016,305-306) stelt dat in de migratieliteratuur de assumptie bestaat dat remigratie vrijwillig is, terwijl ook een groot deel van de remigratie niet-vrijwillig is. Wanneer er dan wel gesproken wordt over niet-vrijwillige, of ook wel gedwongen remigratie, wordt dit meestal in relatie gebracht met afgewezen asielzoekers, vluchtelingen of illegalen (Anderson, Gibney & Paoletti 2011,549). Daarnaast wordt remigratie meestal omschreven als permanente terugkeer naar het geboorteland. Dit hoeft echter niet altijd zo te zijn. Vaak komt het namelijk voor dat de remigranten opnieuw proberen het geboorteland te verlaten, vooral wanneer ze gedwongen het gastland moesten verlaten. (Schuster & Majidi 2014,635) De definitie die wij dus aan zullen houden is de definitie van remigratie als: de vrijwillige of gedwongen terugkeer van geëmigreerde mensen naar hun geboorteland.

Mensah (2016) benoemt drie groepen remigranten. De eerste groep omvat tijdelijke remigranten, zoals bijvoorbeeld mensen die tijdelijk werk doen in een bepaald land en na een korte periode weer terugkeren naar hun land van herkomst (Mensah 2016,306). Denk hierbij bijvoorbeeld aan seizoensarbeiders (Durand 2004,105). Deze remigranten keren vaak ook weer terug naar het land waar ze tijdelijk werk doen, waardoor ze vallen binnen de 'circular migration', waarbij mensen meerdere keren in hun leven migreren en tussendoor terugkeren naar hun thuisland (Koser 2007,8-9). De tweede groep omvat vrijwillige remigranten, of ook wel de remigranten die permanente migratie van plan waren maar ervoor kozen om naar huis terug te keren (Mensah 2016,306). De laatste groep remigranten omvat gedwongen remigranten, welke ook wel gedefinieerd worden als remigranten die permanente migratie van plan waren, maar gedwongen werden terug te keren naar hun land van herkomst. Dit proces van gedwongen teruggestuurd worden naar het land van herkomst wordt ook wel deportatie genoemd. (Mensah 2007,306)

Er zijn verschillende redenen waarom remigranten terugkeren naar hun land van herkomst. Tijdelijke remigranten keren veelal terug naar hun thuisland na het bereiken van het specifieke doel wat ze voor ogen hadden, in de meeste gevallen het verzamelen van een som geld (Gmelch 1980,137). Bij vrijwillige remigranten emigreren mensen veelal omdat de lonen in het land waar ze naartoe gaan hoger zijn dan de lonen in het thuisland. Wanneer de kosten echter hoger worden in het gastland dan de voordelen die ze eruit halen, besluiten veel mensen terug te gaan naar hun land van herkomst. (Dustmann & Weiss 2007,245) Daarnaast is de koopkracht van de valuta van het gastland hoger in het thuisland. Het is dan voordeliger om terug te keren naar het thuisland, omdat het geld wat ze hebben verdiend daar meer waard is dan in het gastland. (Dustmann & Weiss 2007,245-246) Een laatste

belangrijke reden voor terugkeer is het niet aan kunnen passen aan het leven in het gastland, bijvoorbeeld door de taal, de mensen en gebruiken daar of omdat ze het niet aan konden om gescheiden te zijn van goede vrienden en familie en de vertrouwde omgeving van thuis. De meeste mensen hebben de wens om weer terug te zijn in het gezelschap van familie en vrienden en voelen zich daarbij veel meer thuis, waardoor ze besluiten terug te keren. (Gmelch 1980,139) Het belang van familiebanden bij remigratie is weerspiegeld in de grote aantallen migranten die terugkeren naar hun thuisgemeenschappen op het platteland. Je zou verwachten dat een remigrant zich zou settelen in een stad, waar de baankansen groter zijn en het leven beter is. Echter blijkt dat een derde tot de helft van alle remigranten terugkeert naar het platteland of het dorp waar ze geboren en opgegroeid waren. Gevoelens van loyaliteit of trouw aan de thuisgemeenschap en liefde voor het thuisland worden ook vaak genoemd als een belangrijke factor om terug te keren naar het thuisland. (Gmelch 1980, 139)

Bij gedwongen remigranten zijn er meestal andere redenen van kracht. Een van die redenen heeft te maken met burgerschap. Het lidmaatschap van individuen in moderne samenlevingen wordt gekenmerkt door hun status van burgerschap (Castles & Davidson 2000,7). Deportatie bevestigt op een bijzonder krachtige en definitieve manier dat een persoon niet geschikt is voor burgerschap of zelfs voor verder verblijf in de samenleving van het desbetreffende land en dus ook niet tot het land behoort. (Anderson et al 2011,549) Volgens Castles en Davidson (2000) zou burgerschap echter niet afgeleid moeten worden van het lidmaatschap van een of meer culturele groepen, maar van verblijf op het grondgebied van een staat (Castles & Davidson 2000,8). Daarnaast is het recht van staten om niet-burgers die zich op hun grondgebied bevinden te deporteren een machtige manier om immigratie te beheersen. Staten zijn gerechtigd om te voorkomen dat vreemdelingen hun grondgebied betreden dus reserveren zij het recht op het verdrijven van vreemdelingen die zijn binnengekomen of die op hun grondgebied verblijven. (Anderson et al 2011,549) Volgens Kanstroom (2007) heeft deportatie in de praktijk twee dimensies in liberale staten. Aan de ene kant werkt deportatie als een uitgebreide vorm van grenscontrole. Deportatie geeft de staat gelegenheid om degenen te verwijderen die illegaal zijn binnengekomen, wiens toestemming om te verblijven is verstreken of is ingetrokken en degenen die legaal verblijven maar die de voorwaarden van binnenkomst schenden. Aan de andere kant wordt deportatie gebruikt als sanctie voor niet-burgers die wel legaal in het land zijn, maar die de strafwetten overtreden of worden verdacht van het overtreden van de wetten van de gaststaat. (Kanstroom 2007 in Anderson et al 2011,549-550)

2.3 HERINTEGRATIE

Allison

Wanneer deze gedwongen remigranten eenmaal terugkomen in hun land van herkomst komen er verschillende problemen kijken. Ze moeten zich gaan herintegreren in een land waar ze, in sommige gevallen, niet of nauwelijks een connectie mee hebben of waar ze nog niet naar wilden terugkeren. Hierdoor is de herintegratie van gedwongen remigranten vaak moeilijker dan de herintegratie van vrijwillige remigranten. Daarom komt het vaak voor dat remigranten die gedwongen terug moesten keren naar hun land van herkomst zich daar niet settelen maar opnieuw proberen het land te verlaten (Schuster & Majidi 2013). Om dit te voorkomen is het van belang dat het proces van herintegratie goed verloopt. Arowolo (2000,62) definieert herintegratie als de integratie van remigranten. Het impliceert dat de migrant voorheen geïntegreerd was in de samenleving waaruit hij vertrokken was, en daarom nu gere-integreerd moet worden. De remigrant moet zich opnieuw aanpassen aan de omgeving waarin hij is teruggeplaatst. Achterblijvers en teruggekeerden moeten opnieuw samen leren leven. Dit proces wordt herintegratie genoemd. (Arowolo 2000,62). Hierbij is de reden van vertrek is van belang. Als de push factoren die ervoor hebben gezorgd dat mensen het land in eerste instantie verlieten, zoals economische, sociale of politieke instabiliteit, niet verbeterd zijn, wordt herintegratie lastig (Fonseca et al. 2015,9; Schuster & Majidi 2013,224). Wanneer mensen gedwongen worden terug te keren naar het land van herkomst, zoals het geval is bij deportatie, wordt herintegratie moeilijker. Herintegratie is succesvoller als de migrant de tijd heeft gehad om zich voor te bereiden op terugkeer, wat niet het geval is bij gedeporteerden. Andere factoren die herintegratie kunnen bemoeilijken zijn de tijd die de remigrant in het buitenland heeft besteed, schulden opgebouwd door vertrek en de sociaal culturele schaamte van falen (Fonseca et al. 2015,15; Schuster & Mijadi 2013,225,227). Hoe langer een remigrant in het buitenland heeft gezeten, hoe minder connecties de migrant heeft met het thuisland, en hoe moeilijker de herintegratie zal zijn (Fonseca et al. 2015,14). Remigratie wordt niet altijd als positief gezien door mensen die nooit gemigreerd zijn. Vaak zijn achterblijvers afhankelijk van remittances, en als de remigrant door terugkeer de achterblijvers niet meer kan onderhouden, wordt de toegang tot gezondheidszorg, educatie en huisvesting moeilijker voor hen (Fonseca et al. 2015,15). Gedwongen terugkeer kan hierdoor een gevoel van schaamte teweegbrengen, omdat de migrant het idee heeft dat hij heeft gefaald (Schuster & Majidi 2013,225).

Voor succesvolle herintegratie zijn verschillende dimensies belangrijk: economische, sociale en psychosociale herintegratie (Fonseca et al. 2015,13). Economische migratie zorgt ervoor dat migranten in staat zijn om henzelf en hun gezin te onderhouden. Voor goede economische herintegratie is het belangrijk voor beleidsmakers en organisaties om te letten op verschillende eigenschappen van de remigrant zoals: leeftijd, gender, opleiding en het geld dat is meegenomen vanuit het buitenland.

Verder moet de lokale economie genoeg werkplekken kunnen bieden om te voldoen aan de vraag naar werk van remigranten. Veel remigranten zijn afhankelijk van de werkervaring en vaardigheden die ze hebben opgedaan terwijl ze weg waren (Arowolo 2000,69), maar het kan zijn dat deze vaardigheden niet overeenkomen met de vaardigheden waar vraag naar is in het land van herkomst (Fonseca et al. 2015,14).

Sociale herintegratie is net zo belangrijk als economische herintegratie. Het vraagt om kennis van de culturele omgeving. Sociale herintegratie hangt af van de tijd die de remigrant in het buitenland heeft gespendeerd, de leeftijd die hij had toen hij vertrok uit het land van herkomst, de mate van assimilatie in de cultuur van het land waar hij verbleef en de intensiteit van de contacten met het thuisfront. De manier waarop de remigrant wordt ontvangen door familie en vrienden is van cruciaal belang voor sociale herintegratie (Arowolo 2000,70). Belangrijk voor sociale herintegratie is het opbouwen en eventueel herstellen van sociale netwerken. De familie en sociale netwerken die de remigrant had voor vertrek zijn bij terugkomst vaak veranderd. Deze netwerken moeten opnieuw worden opgebouwd, omdat ze belangrijk zijn voor sociaal kapitaal, informatie, een sociaal vangnet en toegang tot de arbeidsmarkt (Fonseca et al. 2015,15,16).

De derde dimensie is psychosociale herintegratie. De tradities, genderrollen en cultuur in het land waar de migrant naartoe vertrokken is zijn vaak anders dan die in het land van herkomst, en kunnen hierdoor de identiteit van de migrant in relatie tot deze sociale factoren beïnvloeden. Remigranten vormen vaak transnationale identiteiten, waardoor ze hun gevoel van home en belonging kwijt kunnen raken (Fonseca et al. 2015,16).

Arwolo (2000) onderscheidt net als Fonseca drie aspecten van herintegratie: sociale en economische herintegratie, maar zijn derde aspect is politieke herintegratie. Dit heeft te maken met beleidsvorming rondom terugkeer: wie mag er wel terugkeren, en wie niet? De politieke herintegratie hangt samen met belonging. Als de migrant geaccepteerd wordt op politiek niveau, neemt het gevoel van belonging toe. Dit geldt niet alleen op nationaal niveau, maar ook op lokaal niveau. Als lokale leiders de remigranten niet accepteren, wordt herintegratie erg lastig (Arowolo 2000,71), en een gevoel van belonging creëren wordt moeilijker. Dit laat zien hoe de sociale omgeving invloed kan hebben op herintegratie en gevoelens van home en belonging.

In de volgende paragrafen wordt besproken wat een gevoel van home en belonging is en hoe de sociale omgeving en organisaties verder invloed kunnen hebben op dit gevoel met behulp van herintegratie.

2.4 REMIGRATIE EN EEN GEVOEL VAN HOME EN BELONGING

Charlot

Bij remigratie en herintegratie in het thuisland spelen gevoelens van home en belonging een belangrijke rol. Deze gevoelens kunnen namelijk voor een groot deel bepalen in hoeverre de herintegratie succesvol is. In het eerste deel wordt er ingegaan op het concept 'home' en het daarbij horende gevoel van zich ergens thuis voelen (sense of home) en het concept 'belonging' en het daarbij horende gevoel van ergens tot behoren (sense of belonging). In het tweede deel wordt er gekeken naar de kwesties waar remigranten tegenaan lopen wanneer zij terugkeren naar hun thuisland en hoe zij omgaan met deze kwesties.

Gevoel van home en belonging

In oudere literatuur (zoals Bachelard 1958; Casey 1993, 1998; Heidegger 1971) wordt het concept van thuis (*home*) gelinkt aan een vaste, begrensde en discrete plaats. Deze oude benadering onderzoekt de manieren waarop een gevoel van thuis een belangrijke rol speelt bij de verbinding van mensen aan een bepaalde plaats. In de afgelopen jaren is deze analytische focus echter verschoven naar het concept van thuis als manier om mensen en plaatsen over tijd en ruimte uit te breiden en te verbinden. Hierbij wordt er niet alleen gekeken naar een gevoel van thuis die gebonden is aan een bepaalde plaats en tijd, maar is het ook mogelijk om een gevoel van thuis op meerdere plaatsen en/of in meerdere periodes te ervaren. Dit is vooral het geval in onderzoek naar het gevoel van thuis onder migranten en remigranten, omdat zij op meerdere plaatsen een gevoel van home kunnen ervaren. In deze context wordt er afgestapt van de manier waarop thuis ingebeeld wordt als vast, statisch en begrensd. (Ralph & Staeheli 2011,3)

Nowicka (2007,73) kijkt naar het concept van thuis als iets wat men in verschillende geografische gebieden kan ervaren en wat wordt beschouwd als een entiteit die zowel vast als mobiel is. Thuis wordt door haar gezien als een dynamisch proces waarbij bepaalde sets van relaties gelokaliseerd worden, maar deze niet noodzakelijkerwijs afhankelijk zijn van een bepaalde plaats. Het is een proces waarbij zowel de mensen waarmee we thuis delen als de materiële objecten behoren. (Nowicka 2007,73-74)

Fox (2016) gaat in op het feit dat er een grote diversiteit bestaat rondom het concept home. Er zijn mensen waarvan de identiteiten nauw verweven zijn met thuis als een vast referentiepunt; anderen die geloven dat ze helemaal vrij zijn van de banden van thuis; degenen voor wie thuis een traditionele en heilige plek is en degenen die thuis overal en nergens tegenkomen (Fox 2016, 6). Daarnaast gaat Fox in op het feit dat veel van de ervaringen van mensen over thuis positief zijn. Deze mensen hebben

het voordeel gehad op te groeien in een huiselijke omgeving die veilig, ondersteunend en liefdevol is en die het individu stimuleert te groeien. Hierdoor zullen zij een gevoel van thuis altijd bij zich dragen als een plek die ze altijd kunnen bezoeken en waar ze zich aangenaam voelen. Toch wordt thuiskomen, na een lange tijd van afwezigheid, door veel mensen ervaren als een ervaring beladen met emotionele bagage die moeilijk onder ogen te zien en te verwerken is. Alles is hetzelfde, maar alles is ook anders. Iemand hoort er niet meer bij of misschien realiseert iemand zich dat hij er nooit bij heeft gehoord. Thuis wordt niet altijd positief ervaren, zoals bijvoorbeeld bij mensen die misbruikt zijn binnen hun eigen huis. Het is belangrijk om te erkennen dat thuis zowel positief als negatief ervaren kan worden. (Fox 2016, 10)

Duyvendak (2011, 27) ziet het gevoel van zich ergens thuis voelen als een van de emoties die niet in woorden uitgedrukt kan worden. Je voelt je op je gemak, veilig, verzekerd, comfortabel en één met de omgeving wanneer je je thuis voelt. Als men zich thuis voelt, is men in vrede, een toestand waarin alles vanzelfsprekend is omdat het zo vertrouwd is. Met andere woorden, thuis voelen is niet alleen een vertrouwd gevoel voor ons allen; vertrouwdheid zelf is een van de belangrijkste aspecten om je ergens thuis te voelen. (Duyvendak 2011, 27)

Voor het begrijpen van het concept home biedt het concept van belonging een goede ingang. Antonsich (2010, 646) noemt 'place-belongingness', waarbij verbondenheid (belonging) door een individu aan een bepaalde plaats wordt gehecht. In deze context wordt plaats gezien als thuis en wordt ergens bij horen dus gezien als behoren tot een plaats waar een individu zich thuis kan voelen. Hierbij wordt thuis gezien als de symbolische plek van vertrouwdheid, comfort, veiligheid en emotionele binding. De geografische schaal waarop individuen een gevoel van belonging ervaren varieert aanzienlijk. De een voelt bijvoorbeeld alsof hij behoort tot z'n eigen huis, de ander tot de lokale buurt, weer een ander tot een kleine eilandgemeenschap en weer een ander tot het nationale thuisland. Veelal is ergens bij horen ook geworteld in waar je vandaan komt, waar je roots liggen. (Antonsich 2010, 646)

De manier waarop migranten en remigranten een gevoel van belonging omschrijven heeft overeenkomsten met hun gevoel van home. Identificaties met thuis overlappen op verschillende manieren met identificaties en gevoelens van belonging. Het gevoel van belonging gaat niet alleen over de subjectieve gevoelens van er wel of niet bij horen, maar ook over de manier waarop machtige anderen, zoals overheden in het gastland of thuisland, bepalen wie er tot dat land behoort. Terwijl individuele migranten zichzelf thuisvoelen in een bepaalde plaats of plaatsen, is belonging deels afhankelijk van de erkenning van anderen. Het is niet voldoende om lidmaatschap tot een bepaald huis/plek te claimen. Lidmaatschap moet worden gevalideerd door de gemeenschap of de groep waartoe iemand wil behoren. De kwestie van erbij horen is dus nauw verbonden met de kwestie van

macht en wie die macht hanteert (Ralph & Staeheli 2011,11) Behoren tot een thuis komt voort uit verstrengelde processen van in-en uitsluiting, waarbij gelijkheid en verschil de grenzen vormen van wie er tot dat thuis behoort en wie niet. Dit betekent dat een deel van de reden dat iemand opgenomen wordt in een bepaalde groep of gemeenschap voortkomt uit het feit of diegene bepaalde criteria deelt of gelijkenis vertoont met de andere leden van die groep of gemeenschap. Omgekeerd, deel van de reden dat iemand uitgesloten kan worden van het behoren tot een groep of gemeenschap komt voort uit het feit dat diegene als verschillend (en vaak inferieur) wordt gezien en daardoor niet hetzelfde als 'hen'. (Pred 2000 in Ralph & Staeheli 2011,12)

Burgerschap is ook belangrijk wanneer het gaat om belonging, ook al is belonging niet altijd automatisch een kenmerk van burgerschap. Veel van de hedendaagse debatten over de politiek van belonging omringen de vraag wie erbij hoort en wie niet, wat de minimale gemeenschappelijke gronden zijn die vereist zijn om ergens bij te horen. (Yuval-Davis 2006,207) In sommige gevallen is dit gemeenschappelijke afkomst, terwijl het in andere gevallen een gemeenschappelijke cultuur, religie en/of taal kan zijn. In pluralistische samenlevingen worden loyaliteit en solidariteit, gebaseerd op gemeenschappelijke waarden, veelal als vereisten gezien. (Yuval-Davis 2006,209) Wanneer aan deze vereisten wordt voldaan heeft iemand een grote kans om ergens tot te kunnen behoren.

Remigranten

Veel is er niet geschreven over gevoelens van home en belonging van remigranten maar in een artikel van Michal Tannenbaum (2007) worden de verschillende kwesties die remigranten ervaren wanneer ze terugkeren in het geboorteland besproken aan de hand van een onderzoek in Israël. Dit geeft een goed beeld van wat remigranten ervaren wanneer ze terugkomen in hun geboorteland en welke factoren invloed hebben op de manier waarop ze omgaan met deze kwesties (en op hun gevoelens van home en belonging). In het artikel wordt allereerst aangegeven dat voor het behoud van relaties met het persoonlijke verleden van de remigranten taal erg belangrijk is. Opnieuw blootgesteld worden aan hun moedertaal na het terugkeren wordt vaak beschreven in termen van opluchting en kalmte en sommigen noemen het zelfs als voornaamste reden om terug te keren. (Michal Tannenbaum 2007,162)

Sociale relaties komen ook naar boven als cruciale dimensie van terugkeer. Veel remigranten geven aan dat de hereniging met oude vrienden bij terugkeer niet echt aangenaam was. De remigranten geven aan teleurgesteld te zijn in vrienden die hun eigen weg gegaan zijn en ervaren een gevoel van achtergelaten zijn. De vrienden zijn al ver in hun leven, terwijl de remigrant weer helemaal opnieuw moet beginnen. (Tannenbaum 2007,163) Dit terwijl de manier waarop de remigrant wordt ontvangen door familie en vrienden van cruciaal belang is bij sociale herintegratie, zoals beschreven in paragraaf

drie. Vaak veranderen deze sociale netwerken in de tijd dat de migrant weg is en moeten deze opnieuw opgebouwd worden. (Fonseca et al. 2015,15-16) Sommige remigranten geven aan dat het voelt alsof ze opnieuw immigreren en zich opnieuw aan moeten passen aan een nieuwe plek. Daarbij komen gevoelens van opluchting en vertrouwelikheden en het feit dat ze veel hebben teruggekregen door hun migratie-ervaring. Sommigen geven aan een tweede taal te hebben geleerd, vrienden te hebben gemaakt over de hele wereld en volwassener te zijn geworden. (Tannenbaum 2007,164-165)

De hoge stresslevels en gevoelens van isolatie, vervreemding en uitsluiting bij terugkeer, weerspiegelt de moeilijkheid van het acculturatieproces. Het feit dat remigranten zelden aanpassingsmoeilijkheden verwachten bij terugkeer zorgt ervoor dat de situatie nog moeilijker wordt. Onvermijdelijke veranderingen in de omstandigheden in het thuisland, waar veel van de participanten in het onderzoek de nadruk op leggen, creëren een wanverhouding tussen de herinneringen van de remigranten en de realiteit die hen opwacht in het thuisland. Bovendien zijn de remigranten vaak niet op de hoogte van de impact van hun eerste migratie op hun eigen houding, waarden en gedrag en het effect van deze veranderingen op hun interacties bij terugkeer. (Tannenbaum 2007,166)

Veel van de remigranten in dit onderzoek ervoeren dus persoonlijke, emotionele en sociale moeilijkheden bij terugkeer, wat het gevoel van home en belonging moeilijker maakte.

Organisaties en herintegratie

Zoals hierboven genoemd hangt een gevoel van belonging nauw samen met herintegratie en lidmaatschap. Door succesvolle herintegratie zal de remigrant weer lid worden van de gemeenschap op economisch, sociaal en psychosociaal niveau en hierdoor zal de remigrant zich ook sneller thuis voelen. Organisaties kunnen deze herintegratie beïnvloeden en hierdoor ook gevoelens van home en belonging. Zoals eerdergenoemd zijn netwerken van groot belang bij de herintegratie van remigranten. De sociale omgeving kan de remigrant een netwerk bieden dat toegang biedt tot de arbeidsmarkt, en derhalve economische herintegratie bevorderen (Fonseca 2015). Sociale relaties zorgen ervoor dat de remigrant zich geaccepteerd voelt, wat van cruciaal belang is voor gevoelens van belonging (Ruben, Van Houte en Davids 2009,915).

Organisaties gefocust op herintegratie, zowel op lokaal als op nationaal niveau, kunnen helpen bij de herintegratie van remigranten. Ze kunnen verschillende maatregelen nemen om economische, sociale en psychosociale herintegratie te bevorderen (Fonseca 2015). Arowolo (2000,71) noemt programma's de beste strategie voor zowel sociale als economische herintegratie. Deze programma's moeten worden opgezet en uitgevoerd door organisaties. Organisaties kunnen economische herintegratie bevorderen door advies te geven over het opzetten van een bedrijfje, advies te geven over

het betreden van de arbeidsmarkt, informatie verstrekken over het inzetten van in het gastland opgedane vaardigheden en taalcursussen aan te bieden. (Arwolo 2000,68)

3. MIGRATIE EN HERINTEGRATIE IN GUATEMALA

In deze context zal kort worden ingegaan op de situatie in Guatemala. In de eerste paragraaf zal aan de hand van een korte uitleg worden beschreven waarom de burgeroorlog in Guatemala een van de belangrijkste redenen was om te emigreren. Daarnaast worden er nog andere redenen gegeven en wordt er gekeken naar de economische en culturele impact die migratie heeft op een gemeenschap in Guatemala. In de tweede paragraaf wordt de herintegratie van Guatemalteekse remigranten en de moeilijkheden die daarmee gepaard gaan kort besproken, waarna er in de derde paragraaf een aantal voorbeelden worden gegeven van organisaties in Guatemala die zich bezighouden met de herintegratie van remigranten.

3.1 MIGRATIE IN GUATEMALA

Charlot

Migratiestromen uit Guatemala kwamen tot stand door de gewelddadige geschiedenis van het land, politieke instabiliteit en de uitbuiting van natuurlijke en economische bronnen door buitenlandse bedrijven (Bhatt en Roberts 2012,136). Dit heeft alles te maken met de burgeroorlog die tussen 1960 en 1996 bezig was. Van 1944 tot 1954 waren twee linksgeoriënteerde presidenten aan de macht, waarvan de laatste door middel van een militaire staatsgreep uit zijn ambt ontzet is. De zes jaar tot de burgeroorlog uitbrak (1960) en de zesentwintig jaar daarna, waren militaire presidenten aan de macht. Dit zorgde voor de nodige woede, angst en wanhoop onder de mensen. Tijdens de burgeroorlog ontstond er een verdeling. Aan de ene kant de guerrillagroepen, die zich organiseerden in de jungle omdat ze daar moeilijker ontdekt konden worden. Zij stredden voor gerechtigheid en democratie en wilden een herdistributie en herorganisatie van het land en betere educatie en lonen. Aan de andere kant de beweging onder leiding van Rios Montt, de militaire president op dat moment. Samen met het leger streed hij tegen de guerrillastrijders en Montt zette de inheemse bevolking op een slimme manier op tegen de guerrillastrijders. Hij gaf ze gratis eten en wapens zodat ze zich konden beschermen tegen de guerrillastrijders. Zouden ze zich daarbij aansluiten, dan werden ze vermoord. In die tijd zijn er duizenden mensen vermoord door het leger van Rios Montt, iets wat tot op de dag van vandaag nog trauma's achterlaat. Tijdens deze burgeroorlog zijn een miljoen mensen gevlucht om te ontsnappen aan het geweld. Pas vanaf 1986 totdat de vrede in 1996 getekend werd, waren er weer civiele presidenten aan de macht. (Chamarbagwala & Morán 2011,41-61; documentaire *Voice of a Mountain*⁵)

Tegenwoordig noemen veel inheemse Guatemalteken het gebrek aan kansen in de gemeenschap een van de voornaamste redenen om te emigreren. Geweld, naast de economische

⁵ Field, M.H. & Rumph, T. (2008). *Voice of a Mountain: Life after 36-year war in Guatemala*. Gekeken op 14 maart 2018.

worstelingen, blijft een belangrijke push factor voor veel Guatemalteken die in een stedelijke omgeving woonachtig zijn. (Argueta et al., 2015)

Wat migratie op de dag van vandaag in Guatemala doet met de gemeenschappen die thuis achterblijven wordt mooi beschreven in het boek van James Loucky (2000). Hij noemt in zijn boek de economische en culturele impact die migratie naar de VS heeft op de gemeenschap San Cristóbal Totonicapán in Guatemala. Deze gemeenschap kan als voorbeeld dienen voor de impact van migratie in andere gemeenschappen of steden in Guatemala. Allereerst de economische impact. Deze impact is duidelijk op het niveau van individuele personen, huishoudens en de gemeente. Op individueel niveau kan de impact gezien worden in de grotere hoeveelheid voedsel die beschikbaar is, de toegenomen mogelijkheid om te betalen voor onderwijs voor de kinderen, de aanschaf van duurdere kleding en de grotere betaalbaarheid van de diensten van de gezondheidszorg. Dit hangt allemaal af van de hoeveelheid geld en de regelmaat waarmee dat geld naar huis wordt gestuurd vanuit de VS. Dure apparaten zoals televisies, stereo's en fietsen komen veel voor in de huishoudens waarvan een familielid in de VS zit. Daarnaast wordt het geld gebruikt om het huis of hun bedrijf uit te breiden. Op het level van de gemeente kan de impact gezien worden in het ontstaan van nieuwe bedrijven, nieuwe huizen en het toenemen van het aantal auto's. Helaas heeft migratie niet alleen positieve economische effecten, maar ook negatieve. Zo hebben sommige boeren last van een tekort aan arbeidskrachten, omdat de belofte van een Amerikaanse baan de jonge mannen uit het veld weglukt. Daarnaast heeft de impact van de Amerikaanse loonstructuren de prijs van de woningen in Guatemala flink verhoogd. Hierdoor is het voor de families zonder familielid in de VS bijna onmogelijk om een nieuwe woning te kopen. Toch moet de impact van deze migratie niet overdreven worden. De gemeenschap zou niet kunnen leven op alleen het geld wat de migranten sturen, dat zou veel te weinig zijn. (Loucky 2000,203-205)

Daarnaast de culturele impact. Aan de ene kant zorgt het voor culturele verandering in de gemeenschap, aan de andere kant versterkt het de tradities. De voorkeur onder de jeugd in de gemeenschap voor kleding uit de VS is een van de meest zichtbare culturele veranderingen veroorzaakt door migratie. Veelal wordt de typische kleding, welke een symbool zijn voor de Maya-cultuur, vervangen door kleren uit de VS. Door het tekort aan arbeidskrachten veroorzaakt door mannelijke emigratie zijn een aantal vrouwen gedwongen zich bij hun partners in het veld aan te sluiten. Op het gebied van culturele verandering – vooral op het gebied van kleding en muziek – versnelt migratie simpelweg de veranderingen die al gaande waren. Op een aantal manieren versterkt migratie naar de VS ook de traditionele cultuur. Sommige vrouwen kopen met het toegestuurde geld juist betere traditionele kleding. Anderen gebruiken het geld om een uitrusting te kopen om als ambachtsman beter aan de slag te kunnen, iets wat de lange werkcultuur in de gemeenschap ondersteunt. Weer anderen

gebruiken het geld om sociale evenementen zoals bruiloften te organiseren. Hierdoor werd het mogelijk om traditionele vieringen uit te voeren op een grotere schaal. (Loucky 2000,205-206)

De migratie van San Cristóbal Totonicapán laat zien dat voor gemeenschappen met een grote migrantenpopulatie, internationale migratie leidt tot de globalisatie van het alledaagse leven, aangezien ze deel afhankelijk zijn geworden van de middelen verkregen van migranten in het buitenland. Internationale migratie heeft niet alleen een economische, maar ook een culturele impact. (Loucky 2000,209)

3.2 HERINTEGRATIE IN GUATEMALA

Allison

Bij herintegratie is het belangrijk om een verschil te maken tussen de mensen die vrijwillig terugkeren naar Guatemala en migranten die gedwongen terugkeren door deportaties. Overheden hebben het de afgelopen paar jaar steeds moeilijker om de groepen gedeporteerde migranten op te vangen (Orozco en Yansura 2015,15). Gedwongen vertrek zoals deportaties kunnen ervoor zorgen dat migranten terugkeren in een mix van armoede, criminaliteit en geweld in Guatemala (Bhatt and Roberts 2012,163). Het terugkeren van migranten is verstorend voor zowel de migranten als voor de Guatemalteekse maatschappij, omdat de maatschappij niet in staat is ze op een productieve manier op te nemen (Bhatt and Roberts 2012,175). Het grootste probleem van de overheid op het gebied van migratie is het herintegreren van families die moeite hebben om een baan en huisvesting te vinden. Voor de remigranten is het erg lastig om een baan te vinden in een land dat ze soms sinds hun kindertijd niet meer gezien hebben. (Bhatt en Roberts 2012,163) De remigranten hebben te maken met verschillende problemen. Veel van de remigranten zijn analfabetische en ongekwalificeerde mannen, met een rurale afkomst. Een ander probleem waar ze vaak tegenaan lopen is dat de beroepen die ze beoefenden in de Verenigde Staten helemaal niet bestaan in hun gemeenschappen of regio. (Bhatt and Roberts 2012,173)

Op sociaal niveau hebben Guatemalteekse remigranten ook vaak problemen met herintegratie. Vaak gaan lokale gemeenschappen ervan uit dat een migrant is gedeporteerd omdat hij of zij iets verkeerd heeft gedaan. Gedeporteerden worden hierom vaak gezien als lastposten met criminele gewoontes, besmet met de Amerikaanse cultuur (Orozco en Yansura 2015,22). Uit onderzoek onder minderjarige remigranten blijkt dat in sommige gevallen pubers verdacht worden van bende lidmaatschap en de verspreiding van drugsmisbruik. Dit zorgt ervoor dat veel pubers zich buitenstaanders voelen in hun gemeenschappen. (Orozco en Yansura 2015,23)

Op cultureel niveau zorgt remigratie voor veranderingen in genderrollen en andere sociale verhoudingen, zoals landeigenaar – landbewerker relaties. Deze veranderingen worden teweeggebracht door sociale remittances, oftewel ideeën meegebracht uit het buitenland. (Taylor, Moran-Taylor en Rodman 2003)

3.3 ORGANISATIES IN GUATEMALA

Allison

Er zijn kleinschalige, lokaal opgezette organisaties die de herintegratie in Guatemala bevorderen voor remigranten. Verschillende organisaties hebben programma's ontwikkeld die zich richten op het helpen bij schoolaanmeldingen, beurzen, vaardigheden opbouwen, technische trainingen en psychologische en psychosociale hulp (Argueta et al. 2015:23). De bestaande programma's voor herintegratie zijn vaak klein en de organisaties hebben vaak beperkte middelen (Argueta et al. 2015,23; Orozco en Yansura 2015,12). Veel initiatieven krijgen geen steun van de overheid in Guatemala en komen daardoor niet goed van de grond (Bhatt and Roberts 2012,173). "*There's no funding*" zei een van de organisaties in Guatemala (geciteerd uit Orozco en Yansura 2015,15). Een ander probleem waar veel organisaties mee te maken hebben is het bereiken van remigranten. Vaak zijn contactgegevens incompleet of onjuist, omdat de re-migrant geen zekerheid heeft over waar hij gaat wonen in Guatemala of omdat hij deze gegevens niet wil delen met de overheid (Orozco en Yansura 2015,15).

Voorbeelden van organisaties in Guatemala zijn DESGUA, Colectivo Vida Digna, Casa Nuestras Raíces, het Rode Kruis, Pastoral Movilidad Humana, Te Conecta, Grupo Cajolá en Avina. Deze organisaties bieden op verschillende manieren hulp aan migranten. Sommigen richten zich op buitenlandse migranten, anderen op remigranten of het voorkomen van migratie. Ze bieden onder andere hulp in de vorm van voorlichtingen, programma's, medische steun of financiële ondersteuning.⁶

⁶ Informatie verkregen uit verschillende interviews gehouden tussen 4/2/2018 en 22/4/2018. Meer informatie over deze organisaties is te vinden in hoofdstuk 5.1 en de bijlage.

Migration is an expression of the human aspiration for dignity, safety and a better future. It is part of the social fabric, part of our very make-up as a human family – Ban Ki-Moon, achtste secretarises-generaal van de Verenigde

4. DE REMIGRANTEN

Zoals in de quote hierboven beschreven is migratie een uitdrukking van het menselijke streven naar waardigheid, veiligheid en een betere toekomst. Dit streven naar waardigheid, veiligheid en een betere toekomst zijn belangrijke redenen voor emigratie. In dit hoofdstuk zal eerst worden gekeken naar de emigratie, remigratie en de herintegratie van Guatemalteekse remigranten. Daarna wordt er gekeken naar de gevoelens van home en belonging onder remigranten, welke factoren invloed hebben op deze gevoelens en wat het verschil is tussen die gevoelens in de VS en Guatemala.

4.1 EMIGRATIE EN REMIGRATIE

Charlot

In deze paragraaf wordt er ingegaan op de emigratie naar de Verenigde Staten (VS) en de redenen daarvoor. Hierdoor wordt duidelijk hoe de emigratie naar de VS verloopt en waarom de remigranten emigreren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vrijwillige en gedwongen migratie. Daarnaast wordt remigratie besproken, waarbij wordt gekeken naar hoe de remigratie naar Guatemala verloopt en waarom de remigranten terugkeren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vrijwillige en gedwongen remigratie, of ook wel deportatie.⁷

Emigratie naar de Verenigde Staten

Zoals in het theoretisch kader beschreven zijn er verschillende manieren om onderscheid te maken tussen migranten. Dit kan door een onderscheid te maken tussen vrijwillige en gedwongen migranten, tussen legale en illegale migranten en door te kijken naar de redenen voor migratie. Zeven van de elf zijn vrijwillig geëmigreerd naar de VS. Fernando en Alejandro zijn met familie naar de VS geëmigreerd toen ze nog erg jong waren, respectievelijk drie en vijftien jaar. Deze keus werd door hun ouders gemaakt, zelf hadden ze hier niks over te zeggen⁸. Kevin, Jaime en Fernando zijn gevlucht omdat zij, en/of hun familie, de kans hadden om vermoord te worden als ze niet zouden vluchten. Dit kwam door de burgeroorlog (1960-1996) die op dat moment gaande was. Zij waren dus gedwongen migranten, of ook wel mensen die hun land hebben moeten verlaten vanwege conflicten, vervolging of hongersnood (Koser 2007,16-18) Jaime heeft hierdoor politiek asiel aangevraagd in de VS en dit ook gekregen. Hij was ook de enige die legaal naar de VS geëmigreerd was⁹. De anderen zijn allemaal illegaal gereisd. Zij betraden zonder documenten of met vervalste documenten het land (Koser

⁷ Meer informatie over de karakteristieken van remigranten is te vinden in de bijlage

⁸ Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

⁹ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

2007,16-18). De ervaringen die ze tijdens die reis meemaakten zijn erg heftig. Zo vertelt José met een moeilijke blik op zijn gezicht: “De reis was gevaarlijk. Er is veel criminaliteit in Mexico en er zijn veel criminele groepen die proberen migranten die naar de VS gaan te vermoorden. Het was een slechte en moeilijke ervaring.”¹⁰ Daarnaast is het ook een erg zware en lange reis, waarbij het vaak voorkomt dat de coyote, of ook wel de mensensmokkelaar en niet-officiële gids, verdwijnt of te snel loopt en de groep dus geen gids meer heeft. Zo’n coyote kwijtraken is niet alleen vervelend omdat ze dan de weg niet meer vinden, maar ze hebben er ook ontzettend veel geld voor betaald. De afgelopen tijd is er veel veranderd wanneer het gaat over de moeite die het kost om te migreren. Dit blijkt onder andere uit het interview met Pedro, die in 1983 voor het eerst migreerde:

De eerste keer dat ik migreerde, in '83, was het heel makkelijk. Er was bijna geen migratie en daardoor werd er dus ook bijna niet gecontroleerd rond de grens tussen Mexico en de VS. [...] De tweede keer was het al wat moeilijker, maar vooral de derde keer, in '95, was het lastig omdat er toen strenger gecontroleerd werd en we 's nachts de woestijn door moesten.¹¹

Twintig à dertig jaar geleden was er nog niet zo veel controle bij de grens tussen Mexico en de VS, maar tegenwoordig wordt het de migranten steeds moeilijker gemaakt om de VS in te komen. Toch neemt het aantal migranten die van Guatemala naar de VS migreert alleen maar toe. Daar zijn verschillende redenen voor. De voornaamste reden waarom mensen migreren en die ook door de neoclassistische economen wordt beaamd is de economische kans op betere lonen en betere werkgelegenheid (Castles 2002,1148-1150). Dit blijkt ook uit het interview met Joel: “De economische situatie is heel slecht in Guatemala. Er is bijna geen werkgelegenheid en er is ook geen overheid die de levens van de Guatemalteken probeert te verbeteren”.¹² Het is bijna onmogelijk om een goede baan te vinden waarmee ze zichzelf voldoende kunnen onderhouden. De lonen zijn laag en alleen door zeven dagen in de week fulltime te werken is het mogelijk om familie en zichzelf te onderhouden. Naast de economische situatie wordt de politieke situatie als reden genoemd om te migreren. De overheid is corrupt en doet er, zoals hierboven ook genoemd, niks aan om de situatie te verbeteren.

¹⁰ José, semigestructureerd interview 04-04-18

¹¹ Pedro, semigestructureerd interview 07-03-18

¹² Joel, semigestructureerd interview 08-04-18

Remigratie naar Guatemala

Remigratie wordt ook wel gedefinieerd als de vrijwillige of gedwongen terugkeer van geëmigreerde mensen naar hun geboorteland. Er bestaan volgens Mensah (2016) drie groepen remigranten: tijdelijke, vrijwillige en gedwongen migranten. Twee daarvan zijn ook in het onderzoek naar voren gekomen. Deze twee zijn de vrijwillige en gedwongen remigranten. Echter, volgens Mensah waren deze remigranten permanente migratie van plan, terwijl het grootste deel van de remigranten in het onderzoek veelal migreerden met het idee om weer naar huis terug te keren. Een paar van de remigranten, en dan vooral de gedwongen remigranten, waren niet van plan terug te keren, dus die passen wel weer in de definitie van Mensah (Mensah 2016,306). Zoals Kanstroom (2007 in Anderson et al 2011,549-550) stelt geeft deportatie de staat gelegenheid om degenen te verwijderen die illegaal zijn binnengekomen. Vier van de elf, Alfredo, Fernando, Alejandro en Danilo, zijn gedwongen geremigreerd, ook wel gedeporteerd¹³. Alle vier waren illegaal binnengekomen en verbleven illegaal in de VS. Bij zowel Alfredo, Alejandro en Danilo was er niet echt een specifieke reden waarom ze opgepakt werden. Zo vertelt Alejandro: *‘I lived in a ghetto hood, and it was weird because I was working, and I got to my house. (...) Then the police stopped me, and they said some bullshit and they took me to jail. I still don’t know why. (...) Then the Immigration came, and they deported me.’*¹⁴ Fernando werd gedeporteerd omdat hij een verkeersboete had gekregen, waardoor de ICE¹⁵ erachter kwamen dat hij illegaal in het land verbleef¹⁶. Allen hebben de deportatie als heftig ervaren. Bovendien hadden ze het allemaal niet zien aankomen. Twee van hen lieten zelfs hun familie achter in de VS. De rest is vrijwillig teruggekeerd naar Guatemala. De voornaamste reden om vrijwillig terug te keren is familie. Veel de remigranten konden het niet aan om zo lang zonder familie te zijn en besloten, in enkele gevallen vroegtijdig, terug te keren. Dit blijkt onder andere uit het interview met José, die een beetje waterige ogen krijgt wanneer hij zegt: “De voornaamste reden waarom ik terugkeerde was omdat ik weer met m’n familie wilde zijn. In principe ben ik een man en vader die veel thuis is. (...) Bovendien waren m’n kinderen klein, dus toen dacht ik: ‘Beter om samen met m’n familie te zijn.’” Zijn familie bleek uiteindelijk belangrijker dan geld verdienen.¹⁷ Een laatste belangrijke reden is het missen van het thuisland. Gevoelens van loyaliteit en trouw aan de thuisgemeenschap en liefde voor het thuisland worden volgens Gmelch ook vaak genoemd als belangrijke factor om terug te keren naar

¹³ Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18

¹⁴ Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18

¹⁵ Immigration and Customs Enforcement. ICE is een federale overheidsinstantie voor wetshandhaving die o.a. illegalen het land uitzet.

¹⁶ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

¹⁷ José, semigestructureerd interview 04-04-18

het thuisland (Gmelch 1980,139). Dit blijkt ook uit het antwoord van Jaime op de vraag waarom hij teruggekeerd is naar Guatemala: “Ik ben teruggekeerd naar Guatemala omdat ik veel liefde heb voor mijn land, ik ben nationalistisch en het is het best om je in je eigen land te bevinden.” Door zijn liefde en nationalistische gevoelens voor Guatemala en het feit dat hij een betere toekomst voor Guatemala wil creëren waren voor hem de belangrijkste redenen om terug te keren.¹⁸

4.2 HERINTEGRATIE IN GUATEMALA

Charlot

In deze paragraaf wordt er kort ingegaan op de herintegratie van de remigranten in Guatemala. Hierbij wordt er gekeken naar de moeite die de remigranten hadden met de herintegratie. Daarnaast wordt ook genoemd of de remigranten organisaties kennen die zich bezighouden met de herintegratie van remigranten en of ze van die organisaties gebruik hebben gemaakt.

Nadat de migranten vrijwillig of gedwongen teruggekeerd zijn naar Guatemala, lopen ze tegen het volgende punt aan, de herintegratie. Er is een groot verschil te zien tussen de vrijwillige en gedwongen remigranten, ook wel gedeporteerden, wat betreft de herintegratie in Guatemala. Zoals Schuster & Majidi (2015) benoemen gaat de herintegratie van gedwongen remigranten vaak moeilijker dan de herintegratie van vrijwillige remigranten. Dit hangt onder andere af van de tijd die de remigranten door hebben gebracht in de VS, want zoals Fonseca et al (2015) stelt geldt: hoe langer de remigrant in het buitenland heeft gezeten, hoe minder connecties de remigrant heeft met het thuisland en hoe moeilijker de herintegratie zal zijn. Dit is het geval bij de twee remigranten die samen met hun familie naar de VS verhuisden en ook bij Carla, die 41 jaar lang heeft vertoefd in de VS. Zij hadden geen of amper connecties met het thuisland en waren dus ook de drie remigranten die de meeste moeite hadden om te herintegreren.¹⁹ Daarnaast hadden veel van de vrijwillige remigranten een familie en een huis waar ze naar terug konden keren. Hierdoor hadden zij dus geen enkele moeite om te herintegreren. Zij kwamen als het ware terug in het normale dagelijkse leventje in Guatemala. Bovendien heeft het grootste deel van de vrijwillige remigranten een baan aan huis, waardoor ze daar meteen weer mee aan de slag konden toen ze terugkwamen in Guatemala. Zo antwoordt José op de vraag hoe zijn herintegratie in Guatemala verliep: “Makkelijk, want ik had al een vast huis met mijn familie. Bovendien ben ik een man van het handelen. Ik heb een familiebedrijf waar ik meteen weer mee aan

¹⁸ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

¹⁹ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Carla, semigestructureerd interview 07-04-18

de slag kon toen ik terugkwam. Dit maakte het makkelijk om te herintegreren.”²⁰. Het enige wat soms genoemd werd was dat het lastig was om vrienden en familie weer onder ogen te zien na, in sommige gevallen, best een lange tijd in het buitenland te hebben gezeten. Zowel de remigrant als de mensen in het thuisland zijn in die tijd veranderd, waardoor het soms lastig is om weer een band op te bouwen. Deze onvermijdelijke veranderingen in de omstandigheden in het thuisland creëren een wanverhouding tussen de herinneringen van de remigranten en de realiteit die hen opwacht in het thuisland (Tannenbaum 2007,166)

Bij de gedeporteerden was dit wel anders. Zij hadden een wat lastigere herintegratie. Vooral Fernando, die zich helemaal niks meer kon herinneren van zijn eerste drie levensjaren in Guatemala. Hij kende niemand, hij had niks en hij kende het land en de taal niet goed²¹. Hetzelfde was het geval bij Alejandro. Hij vertelt: *“It felt weird to be back again. It felt like when you go to a new school for the first time, when everybody is looking at you. It was weird and crazy”*.²² Herintegratie is succesvoller als de migrant de tijd heeft gehad om zich voor te bereiden op terugkeer, wat niet het geval is bij gedeporteerden (Fonseca et al. 2015,15). Dit gaat dan om voorbereiding door bijvoorbeeld de taal te leren, maar het gaat ook over de mentale voorbereiding. De herintegratie ging na een lastig begin bij zowel Fernando als Alejandro steeds beter. Fernando werd al snel geholpen door Kevin van DESGUA, die hem door de zware tijden hielp en hem hielp een leven op te bouwen in Guatemala. Alejandro lukte het om met het geld wat hij verdiend had in de VS een eigen huis en tattooshop te kopen.²³

We weten dat er zich verschillende organisaties in Guatemala bevinden die zich bezighouden met de herintegratie van remigranten. Echter blijkt uit onze studie dat veel van de remigranten, zowel de vrijwillige als de gedwongen, geen of weinig kennis hebben van deze organisaties. Veel van de remigranten zegt wel een of andere organisatie te kennen, maar wat ze precies doen weet geen van allen te benoemen. Zo vertelt Jaime: *“Ik weet wel dat er een overheidsorganisatie bestaat die zich bezighoudt met herintegratie, maar ik heb geen idee wat ze doen. Ik heb geen contact met ze. Ik denk dat ze zich meer bezighouden met gedeporteerden. Maar veel effect zullen ze wel niet hebben”*.²⁴ Sommigen hebben helemaal geen kennis van organisaties die zich bezighouden met de herintegratie van remigranten²⁵. Dat deze organisaties geen effect hebben blijkt wel uit het feit dat geen van de

²⁰ José semigestructureerd interview, 4-4-18

²¹ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

²² Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18

²³ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18

²⁴ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

²⁵ Rosario, semigestructureerd interview 08-04-18; Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18

remigranten gebruik heeft gemaakt van een organisatie op het moment dat ze terugkwamen in Guatemala. Alleen Fernando, die is door DESGUA geholpen²⁶.

Voor een goede herintegratie is het belangrijk dat bekend is wat belangrijke factoren zijn die invloed hebben op gevoelens van home en belonging. Deze gevoelens spelen namelijk een belangrijke rol in de herintegratie van remigranten. Deze gevoelens zullen in de volgende twee paragrafen besproken worden.

4.3 EEN GEVOEL VAN THUIS

Charlot

In deze paragraaf wordt het concept home besproken. Hierbij wordt er allereerst gekeken naar de betekenis van home en het gevoel van home, waarbij de betekenis van home en het gevoel van home volgens de remigranten vergeleken wordt met de betekenis en het gevoel van home volgens de theorie. Hierbij worden ook de factoren genoemd die belangrijk zijn om ergens een gevoel van home te hebben. Daarna wordt er naar de verschillen van gevoelens van home in de VS en Guatemala gekeken, waarbij wordt ingegaan op de mate van aanwezigheid van gevoelens van home bij remigranten tijdens hun verblijf in de VS en bij terugkomst in Guatemala.

Betekenis van (gevoel van) home en de belangrijkste factoren

Uit onze studie is naar voren gekomen dat familie een van de belangrijkste aspecten voor het concept home is. Thuis is dan de vereniging van familie, de plek waar emoties gedeeld kunnen worden met familie, waar familie dichtbij is, waar iedereen blij is met elkaar en waar steun en toeverlaat is in moeilijke tijden. Deze familie hoeft dan niet per se echte familie te zijn, maar kan ook familie zijn die bestaat uit vrienden die zo dichtbij staan dat ze aanvoelen als familie, zoals bijvoorbeeld bij Kevin: “Voor mij is thuis mijn familie, niet alleen mijn echte familie maar ook mijn familie binnen DESGUA [de organisatie die hij opgezet heeft]. De mensen binnen DESGUA voelen net als familie voor mij.”²⁷ Het onderhouden van deze familie en het verbeteren van de economische situatie van deze familie is een belangrijke factor om ergens een gevoel van home te hebben²⁸.

Daarnaast is het volgens sommigen belangrijk voor een gevoel van thuis, dat je je op je eigen land bevindt, waar je geboren bent en je je eigen taal kan spreken, waardoor je beter door anderen

²⁶ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

²⁷ Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

²⁸ Joel, semigestructureerd interview 08-04-18

wordt begrepen.²⁹ De cultuur en de tradities en gewoonten die bij deze cultuur horen zijn ook een belangrijke factor om je ergens thuis te voelen³⁰. Dit blijkt onder andere uit het interview met José: “Ik voel me thuis op de plek waar ik altijd de mogelijkheid heb om te genieten van gewoontes en tradities, zoals [in Guatemala] het samen vieren van Kerst, samen naar processies kijken tijdens Semana Santa en samen naar de grote markt in september [in Quetzaltenango].”³¹ Deze tradities en gewoonten bestaan vaak niet in het gastland en als ze er wel zijn is vaak het gemis van familie de reden dat ze niet gevierd worden.

Volgens zowel Ralph en Staeheli (2011) als Nowicka (2007) is het mogelijk om thuis in verschillende geografische gebieden en/of in meerdere periodes te ervaren. Hierbij is thuis niet-statisch en wordt het gezien als een dynamisch proces. (Ralph & Staeheli 2011,3; Nowicka 2007,73) Hier sluit Jaime zich bij aan: “Thuis is iets wat je ervaart als je naar andere landen verhuist, ergens waar je leeft met waardigheid, respect en in saamhorigheid met de gemeenschap. (...) Een thuis kun je vormen in elk deel van de wereld, altijd en wanneer deze basis er is”.³² Thuis hoeft dus niet alleen de plek te zijn waar je geboren bent of waar je een huis hebt, maar kan ook gevormd worden in andere delen van de wereld. Hierbij zijn vooral liefde en vertrouwdheid belangrijk. Zoals Duyvendak (2011) noemt is vertrouwdheid een van de belangrijkste aspecten om je ergens thuis te voelen. Ergens waar het vertrouwd is en je je comfortabel kan voelen. (Duyvendak 2011,27) Hierbij speelt ook liefde een belangrijke rol. Deze liefde is niet alleen liefde die je geeft en ontvangt van je familie of partner, maar ook liefde voor jezelf. In elk deel van de wereld kan je een familie creëren, maar liefde is het belangrijkste. Als jij liefde geeft, ontvang je het ook, vertelt Jaime.³³

Voor zowel Fernando als Alejandro maakt het niet uit waar je bent, als je maar blij bent en goede mensen om je heen hebt, dan ben je thuis³⁴. Dit heeft misschien te maken met het feit dat van allebei hun familie nog in de VS woont en ze dus geen directe familie dichtbij hebben. Zoals Fox (2016) stelt zijn er mensen waarvan de identiteiten nauw verweven zijn met thuis als een vast referentiepunt; zoals bijvoorbeeld Danilo en Alfredo, die zich alleen thuis voelen in hun eigen land en huis; en zijn er mensen die thuis overal en nergens tegenkomen, zoals Fernando, Alejandro en Jaime³⁵.

²⁹ Pedro, semigestructureerd interview 07-03-18; José, semigestructureerd interview 04-04-18; Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18

³⁰ Pedro, semigestructureerd interview 07-03-18; José, semigestructureerd interview 04-04-18

³¹ José, semigestructureerd interview 04-04-18

³² Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

³³ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

³⁴ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18

³⁵ Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18; Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18; Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

Een laatste belangrijke factor om je ergens thuis te voelen en ergens te integreren is taal. Door taal is communicatie mogelijk en wanneer er communicatie is kunnen relaties en vriendschappen ontstaan en sterker worden.³⁶

Thuis wordt daarnaast niet altijd als iets positiefs ervaren. Thuiskomen, na een lange tijd van afwezigheid, wordt volgens Fox (2016) door veel mensen ervaren als een ervaring beladen met emotionele bagage die moeilijk onder ogen te zien en te verwerken is. Alles is hetzelfde, maar alles is ook anders. Iemand hoort er niet meer bij, of misschien realiseert iemand zich dat hij er nooit bij heeft gehoord. Dit komt duidelijk naar voren bij Fernando:

I still look more American because I still have that accent in my Spanish and even the way that I look, that I dress. I feel in between, stuck between two worlds. In general, when I go to places here they always look at me like 'Who's this?'. People from here, they can hear my accent, they know right away that I've been somewhere else.

Doordat iedereen in de stad en in Guatemala hem meteen herkent als iemand die niet zijn hele leven in Guatemala heeft gewoond, heeft hij minder het gevoel alsof hij bij de gemeenschap van Quetzaltenango of Guatemala hoort, wat ervoor zorgt dat hij zich minder thuis voelt.³⁷

Verschillen gevoel van home VS en Guatemala

Nu we een beeld hebben van wat het concept home betekent en wat de belangrijkste factoren zijn om ergens een gevoel van home te hebben, gaan we in op dit gevoel bij de remigranten tijdens hun verblijf in de VS en bij terugkomst in Guatemala. Dit om nog duidelijker te maken waarom men op de ene plek wel een gevoel van home ervaart en op de andere plek niet en wat van invloed is op het gevoel van home.

Gevoel van home in Verenigde Staten

Over de gevoelens van thuis in de VS zijn de meningen sterk verdeeld. Van de acht personen die deze vraag wel begrepen en hebben beantwoord voelden vier er zich wel thuis. Doordat het concept home best een vaag concept is en het in het Spaans best lastig uit te leggen is, begreep niet iedereen tijdens de interviews meteen wat er mee bedoeld werd. De vragen die ik erbij stelde stonden open voor interpretatie, maar veel van de informanten vroegen naar voorbeelden. Door in sommige gevallen dus

³⁶ Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18

³⁷ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

voorbeelden te noemen heb ik als onderzoeker waarschijnlijk invloed gehad op de data omdat ik zo probeerde duidelijker te maken wat ik bedoelde met het concept om zo toch antwoorden te krijgen. Of ik had geen voorbeelden moeten geven, maar dan had ik weer geen antwoorden gehad. Sommigen begrepen het zelfs met voorbeelden nog niet, dus bij hen ben ik verder gegaan met de volgende vraag. Twee van de acht die wel een antwoord gaven, Fernando en Alejandro, hebben familie in de VS en, zoals hierboven is genoemd, is familie erg belangrijk om je ergens thuis te voelen. Daarnaast hebben zij daar best een tijd van hun leven doorgebracht en een gemeenschap gevormd met vrienden en familie, waardoor ze zich daar sneller thuis voelden. De andere twee die deze vraag positief beantwoordden, Danilo en Carla, voelden zich thuis door de mensen die ze ontmoetten daar. Zo vertelt Carla: “Ik voelde me er [in de VS] thuis. Ik maakte een familie van mijn vriendschappen. Ik had vriendinnen die als zussen voor me voelde. Zij kwamen uit allerlei verschillende Latijns-Amerikaanse landen, zoals bijvoorbeeld Ecuador, Chili, Argentinië en El Salvador. We hielpen elkaar altijd. Natuurlijk was dit geen echte familie, meer een *extended family*.”³⁸ Hierbij hielp het haar dus in haar gevoel van thuis, dat ze zich tussen andere mensen uit Latijns-Amerika bevond, in een migrantengemeenschap. Zo’n migrantengemeenschap zorgde er ook bij Kevin voor dat hij zich iets meer thuis voelde in de VS, ook al heeft hij dat nooit echt gevoeld. Het hielp hem om te wennen aan zijn leven daar en hield hem in contact met zijn Guatemalteekse *roots* omdat er binnen die gemeenschap Spaans werd gepraat en ze er vaak samen Guatemalteekse gerechten kookten.³⁹ Dit sluit aan bij Alfredo. Hij noemt het gemis van Guatemalteeks eten als een belangrijke factor waardoor hij zich niet thuis voelde in de VS. Zo vertelt hij: “Ik voelde me niet thuis in de VS. Het eten is daar anders. Ze hebben er alleen hamburgers, pizza, fastfood dus. Hier [in Guatemala] zijn er tradities wat betreft het eten. Zo eten we bijvoorbeeld met kerst *tamales*⁴⁰ en in Semana Santa zoet brood. In de VS hebben ze dat niet.”⁴¹ Eten kan een belangrijke invloed hebben op het gevoel van home wat iemand ergens ervaart. Het eten in het thuisland wordt vaak gemist waardoor gevoelens van heimwee aanwakkeren en gevoelens van home in het gastland verdwijnen.

Gevoel van home in Guatemala

Wanneer we kijken naar of de remigranten zich thuis voelen in Guatemala is dat bij tien van de elf het geval. De enige die zich niet thuis voelt, Fernando, voelt alsof hij vastzit tussen twee werelden. Hij vertrok op driejarige leeftijd met zijn familie naar de VS en woonde daar tot zijn zesentwintigste. Guatemala heeft hij dus eigenlijk nooit echt gekend en ervaren. Op de vraag of hij zich thuis voelt in

³⁸ Carla, semigestructureerd interview 07-04-18

³⁹ Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

⁴⁰ *Tamales* zijn deegachtige kussentjes en worden in Guatemala veel gegeten.

⁴¹ Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18

Guatemala antwoordt hij: ‘*Yes and no. I feel stuck within two worlds. I’ve made friends here too, close friends. I made a connection with certain people that became like a second family. So yes, I do feel at home here in Guatemala, and no, because I still miss my parents. I miss coming home to them.*’ Door DESGUA is hij geholpen zich meer thuis te voelen. Doordat de mensen bij DESGUA als een familie voor hem voelen, voelt hij zich meer thuis, maar helemaal zal hij zich nooit thuis voelen.⁴² De rest, die zich wel thuis voelt in Guatemala, benoemt dat ze zich thuis voelen doordat ze hier met familie zijn en doordat er niks mooier is dan in het eigen land te zijn. Een mooi voorbeeld dat Carla geeft is dat ze zich thuis voelt in Cajolá, omdat ze daar de gewoonte hebben om, als er iemand ziek is, langs te gaan met iets lekkers te eten en zo brengt iedereen de zieke een bezoek waardoor die zich minder alleen hoeft te voelen⁴³. Iedereen zorgt voor elkaar en er is ook wel sprake van reciprociteit. Daarnaast voelen sommigen zich thuis in Quetzaltenango omdat ze er geboren of opgegroeid zijn. Het is het gebied waar je woont en dat je kent, waar de mensen jouw taal spreken en waar je de cultuur kent⁴⁴. Om zich nog meer thuis te voelen proberen sommigen een thuis te creëren. Joel doet dit bijvoorbeeld door zijn familie dichter bij elkaar te brengen en deze economisch proberen te onderhouden. Dit zorgt er volgens hem voor dat hij zich nog meer thuis voelt in Guatemala⁴⁵. Volgens Danilo proberen mensen een thuis te vormen door een gemeenschap te creëren, welke zich dan uiteindelijk vormt tot een bepaald thuis. De mensen binnen die gemeenschap gebruiken dan elkaar om zich thuis te voelen⁴⁶.

4.4 EEN GEVOEL VAN ERGENS BIJ HOREN

Charlot

In deze paragraaf wordt het concept belonging besproken. Deze paragraaf is hetzelfde opgebouwd als de paragraaf hiervoor. Allereerst wordt de betekenis van belonging en de gevoelens van belonging besproken, waarbij de betekenis en de gevoelens van belonging volgens de remigranten vergeleken wordt met de betekenis en gevoelens van belonging volgens de theorie. Hierbij worden ook de factoren genoemd die belangrijk zijn om ergens een gevoel van belonging te hebben. Daarna wordt er naar de verschillen van gevoelens van belonging in de VS en Guatemala gekeken, waarbij wordt ingegaan op de wel of niet aanwezigheid van gevoelens van belonging bij remigranten tijdens hun verblijf in de VS en bij terugkomst in Guatemala.

⁴² Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

⁴³ Carla, semigestructureerd interview 07-04-18

⁴⁴ Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18; Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18

⁴⁵ Joel, semigestructureerd interview 08-04-18

⁴⁶ Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18

Betekenis van (gevoel van) belonging en de belangrijkste factoren

Belonging blijkt in de praktijk een lastiger te begrijpen concept dan home en hierdoor is er ook minder over gezegd. Vaak worden home en belonging wel met elkaar in verband gebracht. Antonsich (2010) noemt dit *place-belongingness*, waarbij ergens bij horen wordt gezien als behoren tot een plaats waar een individu zich thuis kan voelen (Antonsich 2010,646). Ergens behoren of bij horen betekent volgens Joel onderdeel zijn van een bepaalde gemeenschap of groep waarin je je blij voelt en waar je ook aan kan bijdragen. Deze gemeenschap of groep is voor zowel Joel als Carla Grupo Cajolá, waar zij beiden onderdeel van zijn. Hierin werken ze aan projecten om samen te strijden voor het betere⁴⁷. José ziet ergens bij horen als het trots zijn op waar je vandaan komt, in zijn geval Quetzaltenango. Dit betekent ook wel trots zijn op waar je geboren en opgegroeid bent.⁴⁸

Yuval-Davis (2006) noemt verschillende gemeenschappelijke gronden die vereist zijn om ergens bij te horen. In sommige gevallen is dit gemeenschappelijke afkomst, terwijl het in andere gevallen een gemeenschappelijke cultuur, religie, en/of taal kan zijn (Yuval-Davis 2006,207) Een gemeenschappelijke cultuur en de daarbij horende tradities en gewoonten worden volgens Pedro, Carla en Kevin als belangrijkste vereisten gezien om ergens bij te horen⁴⁹. Kevin probeert de traditionele keuken onder de knie te krijgen en zijn kennis over de Maya-cultuur te vergroten om zo zijn gevoel van belonging met de inheemse gemeenschap te vergroten. Hij zet zich af tegen de Guatemalteekse staat en identificeert zich met de inheemse gemeenschap en de Maya-cultuur.⁵⁰ Naast een gemeenschappelijke cultuur is het belangrijk dat er vrede, veiligheid en werk is in de gemeenschap waar je bij hoort. Wanneer deze drie factoren aanwezig zijn, is het makkelijker om aan te passen en behoor je dus sneller tot een gemeenschap.⁵¹

Verschillen gevoel van belonging VS en Guatemala

Nu we een beeld hebben van wat het concept belonging betekent en wat de belangrijkste factoren zijn om ergens bij te horen of ergens onderdeel van te zijn, gaan we in op dit gevoel bij remigranten tijdens hun verblijf in de VS en bij terugkomst in Guatemala. Dit om nog duidelijker te maken waarom men zich op de ene plek wel onderdeel voelt van een bepaalde gemeenschap en op de andere plek niet en wat invloed heeft op het gevoel van belonging.

⁴⁷ Joel, semigestructureerd interview 08-04-18; Carla, semigestructureerd interview 07-04-18

⁴⁸ José, semigestructureerd interview 04-04-18

⁴⁹ Carla, semigestructureerd interview 07-04-18; Pedro, semigestructureerd interview 07-03-18; Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

⁵⁰ Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

⁵¹ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

Gevoel van belonging in VS

Er bestaat net zo veel verschil in de bevindingen van gevoelens van belonging in de VS als de gevoelens van home in de VS. De drie die zich geen onderdeel voelden van een gemeenschap in de VS, voelden zich geen onderdeel omdat ze niet van daar waren en daar eigenlijk geen status hadden omdat ze geen papieren hadden. Daarnaast hadden ze er geen familie en was er veel racisme en discriminatie⁵². Dit heeft te maken met in-en uitsluiting. Gelijkheid en grenzen vormen de scheidslijn van wie er tot een bepaalde gemeenschap behoort en wie niet. (Pred 2000 in Ralph & Staeheli 2011,12) Hierbij noemt Alfredo: ‘Ik kan me geen onderdeel voelen van de gemeenschap in de VS als de Amerikanen me aankijken, negeren, doen alsof ik minder ben en zeggen dat ik raar ben omdat ik een andere kleur huid heb.’⁵³ Wanneer iemand niet hetzelfde is als degenen in die gemeenschap wordt het lastig om daar onderdeel van te worden. Dit wordt dan nog versterkt door het feit dat de meeste migranten ook geen (goed) Engels kunnen. Een migrantengemeenschap kan helpen om je onderdeel te voelen. Dit was het geval bij Jaime, Carla en Kevin. Binnen deze migrantengemeenschappen verenigden mensen uit verschillende landen in Latijns-Amerika zich en deelden ze hun ervaringen. Meestal voelden ze zich niet meteen onderdeel, maar moesten ze eerst wennen aan het leven daar en begonnen ze zich daarna onderdeel te voelen van de migrantengemeenschap.⁵⁴ Rosario moest zich ook eerst aanpassen aan het leven in de VS, maar toen ze dat eenmaal had gedaan voelde ze zich wel onderdeel van de Amerikaanse samenleving.⁵⁵ De twee remigranten die met familie naar de VS verhuisden voelden zich deels onderdeel van de gemeenschap, maar deels ook geen onderdeel. Bij Fernando kwam dit door het feit dat hij in een ‘zwarte’ wijk opgroeide waar hij veel racisme ervaarde. Dit zorgde ervoor dat hij en zijn familie zich niet welkom voelden. Toen hij langzamerhand meer vrienden kreeg en door verschillende mensen werd geholpen begon hij zich steeds meer onderdeel te voelen.⁵⁶ Alejandro antwoordde op de vraag of hij zich onderdeel voelde van de gemeenschap in de VS het volgende: ‘*Maybe a part of me, because I lived seven years of my life over there and I made a lot of good friends. You know, when you stay in a place for a long time, you start to feel something for that place. Yeah, a part of me felt part of it.*’⁵⁷ De verblijfsduur in de VS speelt dus ook een belangrijke rol in de mate van aanwezigheid van een gevoel van belonging.

⁵² Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Joel, semigestructureerd interview 08-04-18; José, semigestructureerd interview 04-04-18

⁵³ Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18

⁵⁴ Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18; Carla, semigestructureerd interview 07-04-18; Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

⁵⁵ Rosario, semigestructureerd interview 08-04-18

⁵⁶ Fernando, semigestructureerd interview 29-03-18

⁵⁷ Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18

Gevoel van belonging in Guatemala

Wanneer we kijken naar of de remigranten zich onderdeel voelen van een bepaalde gemeenschap in Guatemala is dat in bijna alle gevallen zo. Tien van de elf remigranten voelt zich onderdeel van een gemeenschap, of het nou de gemeenschap Quetzaltenango is, de gemeenschap Cajolá of het hele land Guatemala. Zoals Antonsich (2010) stelt varieert de geografische schaal waarop individuen een gevoel van belonging ervaren aanzienlijk. De een voelt alsof hij behoort tot zijn eigen huis, de ander tot de lokale buurt, weer een ander tot een bepaalde stad en weer een ander tot het nationale thuisland. Pedro en Jaime voelen zich onderdeel van de gemeenschap in Quetzaltenango omdat ze er geboren zijn. Hierdoor omarmen ze de cultuur, de tradities en gewoonten en de manier van leven die zich binnen deze gemeenschap bevinden⁵⁸. In een bepaalde gemeenschap geboren worden en er opgroeien betekent niet vanzelfsprekend dat iemand zich van diezelfde gemeenschap onderdeel hoeft te voelen. Zowel Alfredo als Carla voelen zich onderdeel van de gemeenschap waarin ze nu leven, terwijl ze er niet geboren zijn.⁵⁹ Daarnaast is het volgens Alejandro en Kevin belangrijk dat mensen je kennen en dat jij mensen kent. Zo noemt Alejandro: “Ik voel me onderdeel van Guatemala. Hier ken ik iedereen en iedereen kent mij. Het is als een familie, iedereen praat tegen elkaar.”⁶⁰ De enige die zich geen onderdeel voelt van ook maar een enkele gemeenschap in Guatemala is Danilo. Hij voelt zich afgewezen, maar waarom wordt niet duidelijk.⁶¹

⁵⁸ Pedro, semigestructureerd interview 07-03-18; Jaime, semigestructureerd interview 08-04-18

⁵⁹ Alfredo, semigestructureerd interview 17-04-18; Carla, semigestructureerd interview 07-04-18

⁶⁰ Alejandro, semigestructureerd interview 05-04-18; Kevin, semigestructureerd interview 18-04-18

⁶¹ Danilo, semigestructureerd interview 16-04-18

5. DE ORGANISATIES

In het voorgaande hoofdstuk besprak Charlot de verschillende manieren waarop Guatemalteekse remigranten gevoelens van home en belonging ervaren. In dit hoofdstuk gaat Allison verder in op de invloed die organisaties kunnen hebben op deze gevoelens. De eerste paragraaf is een introductie tot de belangrijkste organisaties waar onderzoek is gedaan. Vervolgens wordt er ingegaan op de verschillende manieren waarop organisaties hulp aanbieden aan remigranten met hun herintegratie in de Guatemalteekse samenleving. In de derde paragraaf wordt besproken wat de medewerkers van de organisaties zelf als home en belonging zien. De laatste twee paragrafen gaan over hoe de organisaties van invloed zijn op gevoelens van home en belonging.

5.1 EEN INTRODUCTIE TOT DE ORGANISATIES

Allison

Een paar blokken verwijderd van Quetzaltenango's 'parque central' [centrale park] ligt, verscholen achter zware houten deuren, een kleurrijk café. De muren zijn beschilderd met taferelen die de geschiedenis van Guatemala vertegenwoordigen: de burgeroorlog, de Maya kalender, urbanisering. In de hal leidend naar de binnenplaats van het café staat op de muur groot het logo van La Red Kat geschilderd. Het logo portretteert een boom met daaroverheen een spiraal die tegen de klok in gaat en naast de letters 'La Red Kat' die groot over deze symbolen heen staan is een Maya hiëroglief te vinden. Kevin staat met een groep Amerikaanse studenten uit San Diego voor het logo en wijst ernaar. "De spiraal staat voor de manier waarop in de Mayacultuur tijd wordt gezien. Net als de zon om de aarde draait en net zoals een mais plant groeit, zo draait de spiraal ook tegen de klok in." Hij leidt de groep verder de binnenplaats van La Red Kat op. "De tafels hier zijn allemaal gemaakt door remigranten, en de ingrediënten van de drankjes en voedsel dat we hier serveren is allemaal lokaal geproduceerd." Kevin laat de groep alleen om in de keuken te controleren of het eten al klaar is, terwijl Rosa achter de bar de bestellingen voor de drankjes opneemt. Aan een van de tafeltjes zit Fernando met zijn laptop muziek te bewerken. Hij heeft oortjes in om de Spaanstalige muziek die door het café weerklinkt buiten te sluiten. Kevin komt terug uit de keuken gelopen en Fernando kijkt op. "Over een half uurtje is het eten klaar, kun jij daarna even je verhaal komen vertellen?" Fernando knikt en werkt weer verder.⁶²

Café La Red Kat is de fysieke plaats waar DESGUA opereert. DESGUA is een grassroots organisatie, "working to create economic and educational development with and for returned migrants and Mayan communities in Guatemala".⁶³ De organisatie kan beter worden beschreven als een netwerk, omdat de voornaamste activiteit het met elkaar in contact brengen van mensen is. Ze streven

⁶² Observaties gedaan op 28-03-18

⁶³ <http://www.desgua.org>, geraadpleegd op 25-06-18

naar de Guatemalteekse droom, een tegenhanger van de Amerikaanse droom die ervoor zorgt dat jaarlijks duizenden Guatemaltekken naar de VS migreren. Het doel is een Guatemala te creëren waarbij mensen niet hoeven te migreren om een waardig leven op te bouwen. Op de website van DESGUA staat dat ‘DESGUA’ Desarrollo Sostenible para Guatemala betekent, maar als je het Kevin vraagt betekent het Desorganizacion Guatemala, omdat de organisatie Guatemala niet erkent als staat, omdat het een koloniaal construct zou zijn.⁶⁴ DESGUA bestaat uit verschillende delen. La Red Kat is de fysieke plek waar DESGUA zich bevindt. Op deze plek bevinden zich verschillende projecten van de organisatie.

In Spanish, “red” means network — and the name doesn't just signify that the place has Wi-Fi (although they have that, too). The cafe is a support system, a network of returning migrants and youth considering the journey north. – Upworthy 25 oktober 2015.

Het meest zichtbaar voor buitenstaanders is Bonita café, waar drankjes worden verkocht met producten geproduceerd in Guatemala. Iets verder naar binnen is Igualmart, een winkel waar producten zoals honing, koffie en handwerk uit een weverij worden verkocht. Achterin La Red Kat zijn de yogastudio Red Lotus en La Casaca radiostation te vinden. In La Casaca worden podcasts gemaakt voor migranten in de VS en voor gemeenschappen hier in Guatemala.

De mensen die op 28 maart in de keuken werkten waren onderdeel van het project ‘*Cooking for the Guatemalan dream*’, een initiatief van DESGUA om mensen in rurale gebieden werkgelegenheid te bieden door middel van kooktrainingen, zodat ze niet naar de Verenigde Staten hoeven te migreren. Op dit moment wordt gewerkt aan het programma ‘Migrantes Anonimos’ opgezet om remigranten te herintegreren door zowel psychologische als economische hulp te bieden.⁶⁵ Verder helpen ze op dit moment migranten in de VS terug te keren naar Guatemala door hen een netwerk te bieden en dit netwerk wordt ook gebruikt om mensen die van plan zijn te migreren andere opties aan te bieden.

Zoals eerdergenoemd in de context zijn er rondom het thema migratie verschillende organisaties te vinden in Guatemala. Er zijn zowel organisaties opgezet door de overheid als organisaties gestart door leden van de lokale gemeenschap. Tijdens het veldwerk hebben wij voornamelijk onderzoek gedaan naar de organisatie DESGUA, maar er zijn ook interviews gehouden met medewerkers van Casa Nuestras Raíces, Grupo Cajolá, FLACSO, Pastoral Movilidad Humana, Het Rode Kruis en Te Conecta⁶⁶. DESGUA, Grupo Cajolá en Te Conecta hebben programma’s⁶⁷ voor

⁶⁴ Zie voor verdere uitleg paragraaf 4.4 ‘Een gevoel van ergens bij horen’

⁶⁵ Voor meer informatie hierover zie paragraaf 5.2

⁶⁶ Meer informatie over deze organisaties is te vinden in bijlage 2

⁶⁷ Onder programma’s verstaan wij ‘een serie van gestructureerde activiteiten om een bepaald doel te verwezenlijken’

verschillende soorten herintegratie van remigranten. Deze groep remigranten werd eerder in deze thesis al gedefinieerd als ‘mensen die een of meerdere keren voor een langere tijd in de Verenigde Staten hebben gewoond en vrijwillig of gedwongen zijn teruggekeerd’. De andere organisaties hebben dit niet, maar door hun ervaring op het gebied van migratie zijn zij toch geraadpleegd.

Deze paragraaf was een verkenning van de organisatie waar we voornamelijk onderzoek hebben gedaan en de andere in Guatemala aanwezige organisaties waarmee is gesproken. In de volgende paragraaf ga ik dieper in op de activiteiten die de organisaties organiseren op het gebied van herintegratie

5.2 DE ORGANISATIES EN HERINTEGRATIE

Allison

Volgens de literatuur (Fonseca et al. 2015; Arowolo 2000) zijn er vier vormen van herintegratie: economische, sociale, psychosociale en politieke herintegratie. Organisaties kunnen bijdragen aan de opname van de remigrant in de maatschappij door middel van programma's (Arowolo 2000,71). Zoals eerdergenoemd ligt de focus van Pastoral Movilidad Humana, het Rode Kruis en Casa Nuestras Raíces niet bij de herintegratie van remigranten, hun focus ligt op een ander gebied van migratie. De vraag die we hier beantwoorden is: op welke manier dragen de andere organisaties bij aan de herintegratie van remigranten?

Economische herintegratie

Het vinden van een baan is lastig voor remigranten. De slechte werkgelegenheid is de reden dat veel mensen migreren naar de Verenigde Staten of Mexico, en bij terugkomst is deze situatie vaak onveranderd gebleven.⁶⁸ Daarbij is het voor gedeporteerden nog lastiger om een baan te vinden, omdat ze veel worden gediscrimineerd en gestigmatiseerd, omdat de opvatting heerst dat ze vanwege criminele activiteiten zijn gedeporteerd.⁶⁹ Er zijn echter programma's om remigranten te helpen met hun economische herintegratie.

Arowolo (2000,71) noemt programma's de beste strategie om economische herintegratie te stimuleren. Hierbij worden voorbeelden genoemd zoals advies over de arbeidsmarkt, advies over het opzetten van bedrijven, taalcursussen en informatie over het inzetten van in het buitenland opgedane vaardigheden (Arowolo 2000,68). Een aantal van deze in de wetenschappelijke artikelen genoemde strategieën zijn terug te vinden in de hulp aangeboden aan remigranten in Guatemala, hieronder wordt stap voor stap besproken op welke manier deze strategieën door de organisaties worden toegepast.

⁶⁸ Pablo, FLASCO, semigestructureerd interview 03-04-18

⁶⁹ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

Advies over de arbeidsmarkt wordt alleen door Te Conecta in Guatemalastad toegepast. Een van de trainingen die worden aangeboden bij Te Conecta zijn sollicitatietrainingen. Hierin leren de remigranten op welke manier ze zich moeten kleden voor sollicitatiegesprekken en hoe ze zichzelf het beste kunnen presenteren om waardoor hun kansen om aangenomen te worden vergroten. Er worden simulaties van sollicitatiegesprekken gehouden waarbij personeel van grote bedrijven wordt gevraagd om sollicitatiegesprekken te voeren met de remigranten.⁷⁰

Advies over het opzetten van bedrijven wordt wel aangeboden door verschillende organisaties. Te Conecta en Grupo Cajolá helpen remigranten die een eigen bedrijf willen opstarten met advies. Te Conecta doet dit bijvoorbeeld door advies te geven over het opsparen van het benodigde geld, in plaats van dit geld uit te geven aan mensensmokkelaars. De twee organisaties helpen naast advies ook met financiële middelen die nodig zijn om bedrijven op te starten. Binnen Grupo Cajolá zijn op deze manier verschillende bedrijven opgericht, zoals de MayaMam weverij, een timmerwerkplaats, een bijenteelt en een eierboerderij.⁷¹

Taalcursussen worden niet veel aangeboden, wederom geeft alleen Te Conecta deze cursussen. De remigranten kunnen bij Te Conecta Engels lessen volgen, omdat dit volgens de oprichtster de kans op werkgelegenheid vergroot.⁷² Met name in Guatemalastad kunnen remigranten die een goede beheersing hebben van de Engelse taal makkelijker een baan vinden bij callcenters.⁷³ Naast de taal cursus worden bij Te Conecta ook computercursussen gegeven, waarbij de remigrant basisvaardigheden leert zoals het gebruik van internet. Maria, oprichtster van Te Conecta zegt hierover: *“They need to know computer skills, they need to know how to make resumes, how they would go and search for a job and they need to have a resume you know”*⁷⁴. De trainingen en cursussen worden gratis aangeboden, maar als de remigranten een baan vinden moeten ze als vrijwilligers werken bij Te Conecta om de andere migranten te trainen. Daarnaast wordt er gewerkt om de participanten certificaten te kunnen geven voor de cursussen die ze hebben gevolgd. Hiervoor wordt er samengewerkt met het ministerie van onderwijs in Guatemala.⁷⁵

Ook bij DESGUA en Grupo Cajolá kunnen remigranten terecht voor trainingen, vaak zonder dat ze hiervoor hoeven te betalen. DESGUA ontwikkelt op dit moment het programma ‘Migrantes Anonimos’. Dit programma bevat net als het programma van Te Conecta cursussen. De focus van dit programma zal liggen op zowel culturele herintegratie als economische herintegratie. De eerste cursus

⁷⁰ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁷¹ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

⁷² Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁷³ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18; Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁷⁴ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁷⁵ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

is communicatie, en deze zal bestaan uit marketing, public relations en digitale communicatie. De andere cursussen zijn toerisme, koken en constructie.⁷⁶ Grupo Cajolá biedt niet zozeer cursussen aan, maar remigranten kunnen bij de bedrijven van Grupo Cajolá terecht voor stages, om op die manier een vak te kunnen leren.⁷⁷

Fonseca (2015,15-16) benoemde het belang van sociale netwerken voor toegang tot de arbeidsmarkt voor remigranten. De organisaties in Guatemala passen de strategie van netwerken vaak toe. De organisaties benadrukken het belang van een netwerk, vooral omdat ze vaak weinig financiële hulp kunnen bieden aan de remigranten vanwege een tekort aan fondsen. Deze netwerken worden op verschillende manieren benut. Te Conecta werkt op dezelfde manier als een uitzendbureau. Er wordt contact gelegd met bedrijven om mensen die bij Te Conecta cursussen hebben gevolgd aan te nemen.⁷⁸

Ook bij DESGUA wordt het netwerk ingezet om mensen aan werk te helpen. Voorbeeld hiervan is de samenwerking met Grupo Cajolá. In Igualmart worden de producten van de weefsters verkocht, net als de honing die in Cajolá wordt verbouwd, en de meubels in la Red Kat zijn allemaal gemaakt door remigranten in Cajolá. De koffie die in Bonita Café en Igualmart worden verkocht komt van de gemeenschap Santa Anita, en creëert daar dus ook weer banen.⁷⁹

Grupo Cajolá als gemeenschap zorgt ervoor dat mensen die terugkeren een baan kunnen krijgen of stage kunnen lopen bij de verschillende bedrijven die er zijn opgezet in de gemeenschap. Voor vrouwen is er de weverij, waar de handgemaakte producten produceren die worden verkocht in Igualmart en in de VS. Ook is er in Cajolá een meubelmaker, waar remigranten houtbewerking kunnen leren. De gemeenschap werkt samen om inwoners van Cajolá naar school te kunnen sturen⁸⁰. Als dit financieel niet mogelijk is wordt het lesgeld betaald door de mensen van de weverij of door andere leden van de gemeenschap.⁸¹ De netwerken van de organisaties worden dus ingezet om remigranten aan een baan te helpen, door remigranten elkaar onderling te laten helpen zoals bijvoorbeeld door de verkoop van producten, maar ook om gezamenlijk geld in te zamelen voor bijvoorbeeld onderwijs. De strategieën genoemd door Arowolo (2000,68-71) zijn dus zeker terug te vinden bij de Guatemalteekse organisaties.

Sociale herintegratie

Terwijl de migrant zich in het buitenland bevindt veranderen vaak zijn sociale netwerken. Bij terugkeer moet de remigrant deze netwerken opnieuw opbouwen, omdat ze van belang zijn voor sociaal kapitaal

⁷⁶ Rosa, DESGUA, semigestructureerd interview 18-04-18

⁷⁷ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

⁷⁸ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁷⁹ Kevin, DESGUA, informeel gesprek 28-03-18

⁸⁰ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18, Kevin, DESGUA, informeel gesprek 28-03-18

⁸¹ Observatie 8 april, gesprek tussen Marina Barillas en een remigrant

en informatie, en om als sociaal vangnet te dienen (Fonseca 2015,15-16). Bij de organisaties in Guatemala worden voor sociale herintegratie geen programma's aangeboden zoals voor economische herintegratie, maar de activiteiten die ze organiseren hebben wel een invloed op de sociale herintegratie van de remigranten. De activiteiten bij de organisaties zorgen ervoor dat de remigranten in contact komen met nieuwe mensen en andere remigranten, waardoor een begin kan worden gemaakt aan het opbouwen van een sociaal netwerk. Activiteiten zoals samen eten en gezamenlijke uitjes zorgen voor vriendschappen binnen de organisaties. Bij Te Conecta worden maaltijden verzorgd voor de remigranten, omdat ze tijdens de trainingen geen baan hebben en dus geen inkomen om eten te kopen.⁸² Ook DESGUA draagt bij aan het opbouwen van een sociaal netwerk bij remigranten. Dit doen ze niet alleen aan remigranten, maar ook aan migranten die op dit moment in de Verenigde Staten zijn om hun terugkeer makkelijker te maken. Een voorbeeld van hoe dit netwerk wordt ingezet is Fernando. Fernando migreerde op zijn derde met zijn ouders naar de Verenigde Staten. Op zijn 26ste werd hij gedeporteerd en teruggestuurd naar Guatemala, maar hij had daar geen familie of sociaal netwerk. Hij kwam terecht bij DESGUA, en beschouwt dit nu als zijn familie.⁸³ Hetzelfde geldt voor Antonius, hij begon met het schoonmaken van de tafels in het toenmalige restaurant van DESGUA nadat hij gedeporteerd was, en nu beschouwt hij DESGUA ook als zijn familie.⁸⁴

Grupo Cajolá zorgt voor een gemeenschap waar migranten naar terug kunnen keren. De meeste remigranten komen uit Cajolá en keren terug naar Cajolá, en kennen er dus al wel mensen, maar de gemeenschap zorgt ervoor dat bij terugkomst een sociaal netwerk beschikbaar is, en zorgt op deze manier voor sociale herintegratie.⁸⁵ Door de genoemde activiteiten dragen de organisaties bij aan het uitbreiden van sociale netwerken en bevorderen daardoor de sociale herintegratie zoals beschreven door Fonseca (2015,15-16).

Psychosociale herintegratie

In de tijd die migranten in de Verenigde Staten besteden veranderen er bepaalde gewoontes. Er is veel discriminatie in de VS en daarom is het makkelijk om andere culturen aan te nemen, en andere manieren van leven.⁸⁶ Zo verandert hun kledingstijl, de manier waarop ze eten en de manier van praten, maar ook het drinken van alcohol en roken zijn activiteiten die worden geassocieerd met

⁸² Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁸³ Fernando, DESGUA, informeel gesprek 14-03-18

⁸⁴ Kevin, DESGUA, informeel gesprek 14-03-18

⁸⁵ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

⁸⁶ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

migranten.⁸⁷ Bij het vertrek naar de Verenigde Staten wordt de *traje típica* vaak ingewisseld voor een spijkerbroek en een T-shirt.⁸⁸ Alleen DESGUA en Grupo Cajolá ondernemen activiteiten om psychosociale herintegratie te bevorderen. DESGUA geeft lessen over Maya kosmovisie en geschiedenislessen over Guatemala. Het zijn twee van de vier pijlers van DESGUA. Deze zijn: “1. Begrijp het historisch verleden van Guatemala na migratie, 2. Migratie en globalisatie, 3. Alternatieve economie en sociale bedrijven, 4. Kosmovisie van de dorpen”.⁸⁹ Om te kunnen begrijpen waarom er veel mensen vanuit Guatemala naar de Verenigde Staten verhuizen wordt er gekeken naar het verleden van Guatemala. Dit samen met contact met de Mayacultuur worden dan ook belangrijke aspecten in het programma Migrantes Anonimos. Verder wordt het eten dat bij DESGUA wordt geserveerd gemaakt van lokaal geproduceerde producten, om zo migranten te stimuleren om het eten uit eigen land te eten, in plaats van naar de McDonalds, KFC, Taco Bell etc. te gaan. In het restaurant worden duurzame materialen gebruikt, in plaats van wegwerpmaterialen uit de Verenigde Staten. De rietjes zijn gemaakt van bamboe, de kommen van terracotta, en er wordt geen gebruik gemaakt van wegwerpartikelen.⁹⁰

Grupo Cajolá benadrukt ook het belang van contact met de eigen cultuur. Een van de focuspunten van de organisatie is culturele ontwikkeling, bijvoorbeeld door het stimuleren van het gebruik van Mam in de gemeenschap. Veel mensen verliezen het contact met hun Maya identiteit als ze in de Verenigde Staten zijn. Via onderwijs worden de levenswijze van voorouder doorgegeven, en net als bij DESGUA is kosmovisie erg belangrijk. Daarnaast wordt respect voor de natuur aangemoedigd in de gemeenschap, als onderdeel van het weer in contact komen met de Mayacultuur.⁹¹ Door de remigranten weer in contact te brengen met de Guatemalteekse cultuur dragen de organisaties bij aan de psychosociale herintegratie van de remigranten (Fonseca 2015,15-16).

Politieke herintegratie

Politieke herintegratie werd door Fonseca et al. (2015,15-16) niet genoemd als belangrijk voor herintegratie, maar volgens Arowolo (2000,71) is dit wel van belang, en hij onderscheidt twee manieren van politieke herintegratie: politieke insluiting en politieke participatie. In Guatemala wordt migratie erkend als een manier van leven, en om deze reden is er geen sprake van politieke uitsluiting. Er is echter wel sprake van sociale uitsluiting in sommige gevallen. Dit hangt samen met de

⁸⁷ Henrietta, informeel gesprek 15-03-18

⁸⁸ Johanna en Amanda, Casa Nuestras Raices, semigestructureerd interview 04-04-18.

⁸⁹ Powerpoint 12 maart 2018, DESGUA.

⁹⁰ Kevin, DESGUA, informeel gesprek 08-03-18

⁹¹ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

eerdergenoemde culturele veranderingen die migranten mee terug nemen uit de Verenigde Staten. Gedeporteerden hebben nog meer last van vooroordelen, omdat vaak wordt aangenomen dat ze bij criminele activiteiten betrokken waren en om die reden gedeporteerd zijn.

Van politieke participatie is weinig sprake bij de organisaties. Vanwege corruptie hebben weinig medewerkers vertrouwen in de politiek, en nemen daarom niet de moeite om politiek actief te zijn. Alhoewel Casa Neustras Raíces een overheidsorganisatie is, promoten ze geen politieke activiteiten, maar dit komt vooral omdat de groep waarmee ze werken voornamelijk uit minderjarigen bestaat. Deze mogen nog niet deelnemen aan politieke activiteiten. Ook Te Conecta werkt samen met de overheid aan projecten, maar er is weinig vertrouwen in de overheid. Als Maria over haar samenwerking met de overheid begint, klinkt er veel frustratie in haar stem. *We have meetings with the government. No one does anything. They don't care. [...] It's very sad, because they do have the money". [...] "I don't believe in the government, I don't believe in the president, I don't believe in the system, I don't".*⁹² Deze mening wordt gedeeld door Kevin van DESGUA, hij gaf ook aan niet te geloven in de overheid van Guatemala. De enige organisatie die wel politiek actief is, is Grupo Cajolá. Volgens Enrique, coördinator bij Grupo Cajolá, zijn mensen zich meer bewust van hun politieke omgeving nadat ze zijn gemigreerd. “Ze hebben meer bewustzijn na migratie. Vijfenzeventig procent van de migranten zien de verandering in de Verenigde Staten, en als ze terugkeren naar Guatemala zien ze dat er iets moet veranderen”.⁹³ Er is een programma voor jongeren om een beurs voor school kunnen krijgen, en om die beurs te behouden moeten ze elke laatste maandag van de maand een workshop over politiek bijwonen. Deze workshop gaat over de politieke geschiedenis van Guatemala, en over de huidige politieke situatie. Zaken als de sociale omgeving, imperialisme en de geschiedenis van Guatemala worden besproken. Op deze manier wordt er in de gemeenschap een bewustzijn gecreëerd over de politiek in Guatemala. Daarnaast is Grupo Cajolá zowel in Guatemala als in de Verenigde Staten actief in het verdedigen van mensenrechten van migranten. Eind maart, begin april raakte een jongen van 16 jaar kwijt in de woestijn op zijn weg naar de Verenigde Staten. Na twee weken werd zijn lichaam teruggevonden. Op dat moment begon Grupo Cajolá in zowel de Verenigde Staten als in Guatemala te werken aan het identificeren van het lichaam en het terugbrengen van het lichaam naar Cajolá. Hiervoor is ook veel communicatie nodig met politieke organen zoals de ambassade van Guatemala in de Verenigde Staten. Op deze manier wordt politieke activiteit ook gestimuleerd binnen de gemeenschap.⁹⁴ Uit het empirisch onderzoek blijkt dus dat politieke

⁹² Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁹³ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

⁹⁴ Enrique, Grupo Cajolá, semigestructureerd interview 08-04-18

herintegratie in Guatemala in de meeste gevallen niet van belang is, in tegenstelling tot wat Arowolo (2000,68-71) beweert.

Voor ik in ga op de manier waarop de organisaties van invloed zijn op gevoelens van home en belonging, zal ik eerst uiteenzetten wat de medewerkers van de organisaties zien als home en belonging.

5.3 DE ORGANISATIES EN HOME & BELONGING

Allison

De theorie stelt dat verschillende zaken van belang zijn bij het creëren van gevoelens van home en belonging. Nowicka (2007,73-74) beargumenteert dat thuis een proces is waarbij zowel de mensen waarmee we een huis delen als de materiële objecten die zich in dit huis bevinden van belang zijn. Fox (2016,10) benadrukt dat thuis vaak wordt geassocieerd met positieve ervaringen, maar dat dit niet altijd het geval is. Duyvendak (2011,27) benoemt hierbij positieve gevoelens als veilig, verzekerd en comfortabel en vertrouwdheid. Antonsich (2010,646) koppelt aan deze vertrouwde en veilige plek het concept *place-belongingness*, waarbij het behoren tot een bepaalde plek door een individu aan thuis wordt gekoppeld. Belonging wordt ook in verband gebracht met waar iemand vandaan komt (Antonsich 2010,646). Daarnaast is voor belonging ook acceptatie van de sociale omgeving belangrijk. Ralph & Staeheli (2011,11) omschrijven dit als gevalideerd lidmaatschap, waarbij het lidmaatschap moet worden erkend door de gemeenschap. In deze paragraaf wordt besproken welke factoren van belang zijn voor gevoelens van home en belonging onder de medewerkers van de organisaties, en op welke manier deze factoren overeenkomen met de factoren genoemd in de literatuur.

Voor de medewerkers van de onderzochte organisaties liggen gevoelens van home en belonging voor veel mensen dicht bij elkaar. Ze worden vaak als hetzelfde gezien, tenzij iemand een slechte relatie heeft met zijn familie, door bijvoorbeeld huiselijk geweld.⁹⁵ Dit kan in verband worden gebracht met de theorie van Antonsich (2010,646). *Place-belongingness* en de koppeling van behoren tot een plek aan een thuis kunnen alleen tot stand worden gebracht als dit thuis veilig is geweest.

Tijdens het onderzoek was een van de belangrijkste sleutelwoorden om thuis te beschrijven 'familie'. Home wordt vooral omschreven als relaties. Het wordt beschreven als familie, als respect, als samenwerken. Terwijl Maria naar haar dochters kijkt die door het café in Antigua rennen waar het interview wordt gehouden, zegt ze:

Home it's family, to help each other. [...] My home is with my daughters of course, my family, but in my office, everyone feels at home. You need to work as a team,

⁹⁵ Rosa, DESGUA, semigestructureerd interview 18-04-18

*everyone. And help each other, be nice. [...] in the office, everyone respects each other. So I think that home, the first thing is respect. You need to love each other and love what would you do. Basically, that's what's home.*⁹⁶

Pablo omschrijft home als ‘een plaats gecreëerd met sociale affectie’⁹⁷. Andere belangrijke factoren voor een gevoel van home zijn bescherming en veiligheid⁹⁸, maar ook eten en kleding zijn genoemd als belangrijke factoren om je thuis te voelen in Guatemala.⁹⁹ *“Home means wherever my memories were as a child. The food that I ate, the foods I was able to eat, like tamales o frijoles, you know, Jamaica drinks”*¹⁰⁰. *That's something that brings back my memories and makes me say this is my home”*.¹⁰¹ Thuis wordt niet gezien als een plaats, maar als een uitwisseling van sociale relaties. Dit betekent ook dat voorwerpen niet van belang zijn voor het creëren van gevoelens van home. Op de vraag wat belangrijk is voor het creëren van een thuis antwoordt Kevin: *“The network we created, because ten years ago I didn't know anyone here but my family. So, I had to reconstruct all my friendships and thanks to those friendships we are now here”*¹⁰². Familie is dus niet alleen een familie gedeeld door bloed, maar kan ook een familie gecreëerd door vriendschappen zijn.¹⁰³ Home is ook voor familie kunnen zorgen, geen geweld, veiligheid, werk.¹⁰⁴ Een positieve omgeving zoals beschreven door Duyvendak (2011) en Fox (2016) is in Guatemala dus erg belangrijk voor gevoelens van home.

Belonging is voor de geïnterviewden nauw verbonden met het gevoel van home. Belonging betekent ergens bijhoren, en het is een gevoel van identiteit. Dit werd door Rosa van DESGUA als volgt beschreven: *“Identity is about heritage, history and where you come from. If you know this then you are proud.”*¹⁰⁵ Er is een relatie tussen hoe je als persoon je identificeert met een plaats. Volgens Kevin is het van belang om je te kunnen identificeren met een groep.¹⁰⁶ Dit wordt soms moeilijker gemaakt omdat remigranten, en met name gedeporteerden, vaak gediscrimineerd worden. Dit

⁹⁶ Maria, Te Conecta, semigestructureerd interview 10-03-18

⁹⁷ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18

⁹⁸ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18; Ramira, Pastoral Movilidad Humana, semigestructureerd interview 05-04-18

⁹⁹ Johanna en Amanda, Casa Nuestras Raices, semigestructureerd interview 04-04-18.

¹⁰⁰ ‘Tamales’ zijn deegachtige kussentjes en worden in Guatemala veel gegeten, net als ‘frijoles’, zwarte bonen die in verschillende vormen worden gegeten. Jamaica is een hibiscus bloem die in Guatemala wordt gebruikt om zowel thee als limonade mee te maken.

¹⁰¹ Kevin, DESGUA, semigestructureerd interview 11-04-18

¹⁰² Kevin, DESGUA, semigestructureerd interview 11-04-18

¹⁰³ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18

¹⁰⁴ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18; Ramira, Pastoral Movilidad Humana, semigestructureerd interview 05-04-18

¹⁰⁵ Rosa, DESGUA, semigestructureerd interview 18-04-18

¹⁰⁶ Kevin, DESGUA, semigestructureerd interview 11-04-18

fenomeen kan ook wel worden gezien als sociale uitsluiting, en de bevinding sluit aan bij de theorie van Ralph & Staeheli (2011,11-12) over de invloed van in- en uitsluiting op gevoelens van home en belonging.

5.4 INVLOED VAN ORGANISATIES OP GEVOELEN VAN HOME

Allison

In Guatemala is economische noodzaak een belangrijke reden voor migratie (Argueta et al., 2015). Omdat veel migranten vertrekken uit economische noodzaak¹⁰⁷, zijn vaak gevoelens van home en belonging nog wel aanwezig. Terugkeren naar Guatemala betekent terugkeren naar hun familie en hun cultuur. Organisaties zijn niet actief bezig met het creëren van gevoelens van home en belonging onder remigranten. Toch zijn de activiteiten van de organisaties gericht op herintegratie van invloed op gevoelens van home en belonging. Het sociale netwerk dat wordt aangeboden door organisaties als Te Conecta, DESGUA en Grupo Cajolá zorgt ervoor dat remigranten de kans krijgen om een sociaal netwerk en daarbij zoals getoond een familie te creëren. Op de vraag of het netwerk dat DESGUA heeft gecreëerd van invloed is op gevoelens van home van remigranten antwoordt Kevin:

*Yes, even in the US. Because I provide them with my memories and my culture, even on the internet. So I'm constantly giving memories to my friends in the US and I'm posting a lot of pictures of Guatemalan food on Instagram. And then when they see that picture in New York or Minnesota they get homesick. And when they're homesick, they're in contact with their roots.*¹⁰⁸

Ook het hebben van een baan draagt bij aan gevoelens van home. In het grijze kantoor van FLACSO Quetzaltenango zegt Pablo hierover:

*Een baan hebben is een sociale actie. Het is economisch en psychosociaal. Een baan is fundamenteel. Een persoon met een baan en mogelijkheden ontwikkelt zich. Het helpt bij de sociale, geestelijke en emotionele realisatie van een persoon. Het zorgt voor de creatie van sociale weefsels. Een geld compensatie is belangrijk voor je thuis voelen. Mensen kunnen zich met een baan laten gelden als een lid van een plaats*¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Zie paragraaf 4.1 'Emigratie en remigratie' p 32-33

¹⁰⁸ Kevin, DESGUA, semigestructureerd interview 11-04-18

¹⁰⁹ Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18, citaat vertaald uit het Spaans

Dus door remigranten te helpen met hun economische en sociale herintegratie, helpen organisaties onbewust ook bij het creëren van gevoelens van home. Dit sluit aan bij de ideeën van een thuis als een stabiele en veilige omgeving. Een baan zorgt voor financiële zekerheid en veiligheid.

De manier waarop remigranten door familie en vrienden ontvangen worden is volgens Fonseca et al. (2015,15-16) van cruciaal belang bij het opbouwen van sociale netwerken. Eerder werd al vastgesteld dat deze sociale netwerken belangrijk zijn voor gevoelens van home, met name in de vorm van familie. Niet alle remigranten hebben familie om naar terug te keren in Guatemala. Organisaties zouden dit op kunnen vangen door een officieel ontvangst te organiseren. Twee van de onderzochte organisaties organiseren een vorm van ontvangst om de remigranten zich thuis te laten voelen. Casa Nuestras Raíces ontvangt de kinderen uit detentiecentra met Guatemalteeks eten om hen zich thuis te laten voelen. De ouders die de kinderen op komen halen nemen voor de meisjes soms *traje típica*¹¹⁰ mee om de kinderen zich weer thuis te laten voelen. Deze factoren werden eerder door de medewerkers niet genoemd als belangrijk voor gevoelens van home, en zijn ook niet terug te vinden in de literatuur, maar worden dus wel toegepast door de organisatie en familie van de kinderen om de kinderen een gevoel van home te geven. Voedsel en kleding kunnen worden gezien als een vorm van psychosociale herintegratie. Grupo Cajolá ontvangt mensen met open armen, het maakt niet uit of ze gedeporteerd zijn of niet, ze zijn welkom. De mensen worden vooral welkom geheten door hun familie, en als ze religieus zijn wordt er door de kerk een religieus feest gegeven bij hun terugkeer. In de gemeenschap van Cajolá zijn dus zowel een ontvangst door de familie als een ontvangst door de organisatie aanwezig.

Nu duidelijk is gemaakt welke invloed organisaties kunnen hebben op gevoelens van home, zal de volgende paragraaf ingaan op de invloed van organisaties op gevoelens van belonging onder remigranten.

5.5 INVLOED VAN ORGANISATIES OP GEVOELEN VAN BELONGING

Allison

In het kantoortje van La Red Kat ligt Kevin languit op de groene bank. Boven zijn hoofd hangt een foto van zijn zoontje die in Amerika woont. Het is een schril contrast met de foto's van Guatemalteekse vrouwen in hun kleurrijke kleding typisch voor de Maya bevolking in Guatemala en de winkel met lokale producten uit Guatemala aan de andere kant van het kantoor. Kevin staart langs de foto naar het plafond. *“The society in Guatemala thinks we did something wrong in the US. To me they said you*

¹¹⁰ Traje típica is de traditionele klederdracht gedragen door de inheemse bevolking van Guatemala

failed being a father, you failed being a husband and you failed being a worker, because you went for fourteen years to the US and you came back and you didn't bring anything, like material".

De factoren die als belangrijk zijn genoemd voor gevoelens van belonging kunnen in verband worden gebracht met sociale, economische en psychosociale herintegratie. Dit sluit aan bij de theorie van Ruben, Van Houten en Davids (2009,915) dat voor gevoelens van belonging acceptatie en sociale relaties van belang zijn. Uit ons onderzoek is gebleken dat veel remigranten zich soms niet geaccepteerd voelen, zoals te zien is in het voorbeeld hierboven. Acceptatie van deze groep is niet vanzelfsprekend, waardoor gevoelens van uitsluiting teweeg worden gebracht. Toch besteden niet veel organisaties aandacht aan deze uitsluiting. Maar één organisatie is actief op het gebied van het tegengaan van uitsluiting. Te Conecta helpt uitsluiting en discriminatie van remigranten te weren door bedrijven voor te lichten over gedeporteerden, en op deze manier het stigma van gedeporteerden als criminelen weg te halen. Ook helpt ze de remigranten om zich beter te kleden, zodat ze er minder uit zien als bendeleden. Het verbergen van bijvoorbeeld tattoos helpt hierbij. Door de remigranten zich op een geaccepteerde manier te laten kleden zorgt Te Conecta ervoor dat de uitsluiting van migranten minder wordt en hierdoor hun gevoelens van belonging toenemen. Daarentegen bleek uit ons onderzoek ook dat gevoelens van uitsluiting niet verminderd worden door het vergroten van sociale netwerken. Zoals gebleken uit paragraaf 5.2 zijn de organisaties wel actief op het gebied van opbouwen van sociale relaties van remigranten, maar uit de interviews is gebleken dat dit geen gevolgen heeft voor acceptatie binnen de gemeenschap. Kevin heeft vele vrienden en heeft een groot sociaal netwerk zowel binnen als buiten Guatemala, maar toch voelt hij zich niet geaccepteerd als remigrant binnen Guatemala. Dit sluit dus niet aan op de theorie van Ruben, Houten en Davis (2009,915).

Zoals gebleken uit de vorige paragraaf is identiteit belangrijk voor gevoelens van belonging. Het mensen opnieuw in contact brengen met hun afkomst, geschiedenis en cultuur draagt bij aan gevoelens van identiteit en dus belonging. Dit is te linken aan psychosociale herintegratie. Alleen DESGUA en Grupo Cajolá organiseren activiteiten op het gebied van psychosociale herintegratie. Rosa werkt achter de bar bij La Bonita Café in La Red Kat. Terwijl ze glazen achter de bar aan het afdrogen is vertelt ze: *"My grandfather was a K'iche Maya. I forgot my heritage; I didn't speak the language, I didn't know the culture and I didn't know the traditions. Because of DESGUA I came in contact to my culture again. Being a part of that culture makes me happy and makes me feel like I belong here [Guatemala]"*.¹¹¹

In contrast met de literatuur noemt Pablo dat een baan van belang kan zijn voor gevoelens van belonging. In de literatuur is de rol van economische herintegratie niet naar voren gekomen als er

¹¹¹ Rosa, DESGUA, semigestructureerd interview 18-04-18

gesproken wordt over gevoelens van belonging. Pablo benadrukt dat mensen zich met een baan kunnen laten gelden als een lid van een plaats.¹¹² De organisaties die remigranten helpen met het vinden van een baan dragen dus bij aan gevoelens van belonging onder de remigranten.

¹¹² Pablo, FLACSO, semigestructureerd interview 03-04-18

6. CONCLUSIE

In het onderzoek is een onderscheid gemaakt tussen vrijwillige en gedwongen migranten, legale en illegale migranten en is er gekeken naar de redenen voor emigratie. Het grootste deel van de remigranten in dit onderzoek is vrijwillig naar de VS geëmigreerd, de anderen met familie, gedwongen, of uit angst voor de burgeroorlog. Daarnaast zijn alle onderzochte remigranten, met uitzondering van één, illegaal gereisd. De voornaamste reden om te migreren is de economische kans op betere lonen en betere werkgelegenheid. Naast de economische situatie wordt de politieke situatie als reden genoemd om te migreren. Er is weinig vertrouwen in de Guatemalteekse overheid, de overheid wordt als corrupt gezien en doet er niks aan om de situatie te verbeteren. Zoals er bij de migranten een onderscheid wordt gemaakt tussen vrijwillig en gedwongen, wordt dit onderscheid ook gemaakt bij remigranten (Anderson, Gibney & Paoletti 2011,549). Degenen die gedwongen geremigreerd zijn worden ook wel gedeporteerden genoemd. De reden waarom zij gedeporteerd werden was het feit dat zij het land illegaal binnengekomen waren en ook illegaal in het land verbleven. Zoals Kanstroom (2007 in Anderson et al 2011,549-550) stelt geeft deportatie de staat gelegenheid om degenen te verwijderen die illegaal zijn binnengekomen. De voornaamste reden voor vrijwillige remigratie is familie. Velen missen familie en kunnen het niet aan om zo lang zonder hun familie te zijn en besluiten daarom terug te keren naar hun thuisland. Daarnaast wordt loyaliteit en trouw aan de thuisgemeenschap en liefde voor het thuisland gezien als belangrijke reden om terug te keren.

Bij terugkomst in Guatemala ervaren het grootste deel van de remigranten geen moeilijkheden of obstakels. Zoals Schuster & Majidi (2015) benoemen gaat de herintegratie van gedwongen remigranten vaak moeilijker dan de herintegratie van vrijwillige remigranten. De vrijwillige remigranten hadden geen problemen bij het terugkeren en herintegreren in het thuisland. Velen waren niet lang weggeweest, hadden nog een huis en familie waar ze makkelijk bij terug konden komen en werkten thuis, dus daar konden ze meteen weer mee aan de slag. Het enige wat soms genoemd werd was dat het lastig was om vrienden en familie weer onder ogen te zien na, in sommige gevallen, best een lange tijd in het buitenland te hebben gezeten. Zowel de remigrant als de mensen in het thuisland zijn in die tijd veranderd, waardoor het soms lastig is om weer een band op te bouwen. De gedwongen remigranten hadden echter wel vaak problemen bij het terugkeren in het thuisland. Dit komt voornamelijk omdat zij niet voorbereid waren om terug te keren naar Guatemala. Door hun lange tijd in de VS wisten ze niet goed wat ze moesten verwachten. Bovendien zat hun familie nog in de VS, waardoor ze niemand hadden om bij aan te kloppen, eenmaal in Guatemala. Een van deze gedwongen remigranten kreeg uiteindelijk hulp van een organisatie die hem hielp te herintegreren. Dat is dan ook de enige remigrant die hulp heeft gehad van een organisatie. De rest kon wel een aantal organisaties noemen, maar geen van allen heeft er ook gebruik van gemaakt.

Voor deze thesis is er onderzoek gedaan bij verschillende organisaties gericht op migratie in Guatemala. We hebben onderzoek gedaan bij de organisaties Casa Nuestras Raices, DESGUA, Te Conecta, Grupo Cajolá en Pastoral Movilidad Humana. Deze organisaties bevinden zich, met uitzondering van Grupo Cajolá en Te Conecta, allemaal in Quetzaltenango. Grupo Cajolá bevindt zich in Cajolá, een dorp in het departement Quetzaltenango, en Te Conecta is te vinden in Guatemalastad. De organisaties dragen bij aan de sociale, culturele, economische, psychosociale en politieke herintegratie van remigranten, zoals genoemd in Fonseca et al. (2015). Voor economische herintegratie zijn er programma's opgericht door de organisaties om remigranten betere kansen te geven bij sollicitaties. Deze programma's komen in de vorm van trainingen, en door het inzetten van netwerken van de organisaties. De door de organisaties aangeboden programma's en activiteiten komen overeen met de door Arowolo (2000,68-71) benoemde strategieën van herintegratie. De organisaties brengen door hun activiteiten de remigranten in contact met andere mensen, waardoor hun sociale netwerk uitbreidt. Een aantal van de organisaties organiseert activiteiten om remigranten (opnieuw) in contact te brengen met de cultuur en geschiedenis van Guatemala, vooral van de inheemse bevolking. Dit bevordert de psychosociale herintegratie zoals beschreven in Fonseca et al. (2015). Politieke herintegratie zoals genoemd in Arowolo (2000,68-71) is niet overal van belang, omdat veel medewerkers van de organisaties van mening zijn dat de overheid corrupt is en niets doet voor de remigranten. Uitzondering hierop is Grupo Cajolá, zij dringen wel aan op politieke activiteit van de leden. Dit is dus in tegenstelling tot wat Arowolo (2000,68-71) stelt, die noemt het belang van politieke herintegratie voor remigranten. Uit het onderzoek is gebleken dat de organisaties wel beschikbaar zijn voor ondersteuning bij de herintegratie van remigranten, maar dat weinig remigranten hiervan gebruik hebben gemaakt. Vrijwillige remigranten hebben eigenlijk geen hulp nodig van organisaties. Zij zijn goed in staat zelf opnieuw te integreren in het thuisland vanwege de steun van hun familie, in tegenstelling tot wat de wetenschappelijke artikelen stellen, die noemen het belang van ondersteuning in de vorm van programma's (Arowolo 2000,68-71; Fonseca et al. 2015,). Gedeporteerden ervaren wel moeilijkheden bij terugkeer, maar hebben allen, behalve één, geen gebruik gemaakt van de organisaties. Sommigen wisten niet eens van het bestaan van organisaties af. Gedeporteerden zouden wel hulp kunnen gebruiken van organisaties, maar die hulp is misschien niet toegankelijk genoeg.

Een van de belangrijkste aspecten voor zowel de remigranten als de medewerkers van de organisaties voor het concept home is familie; de vereniging van familie, de plek waar emoties gedeeld kunnen worden, waar familie dichtbij is, waar iedereen blij is en waar steun en toeverlaat bestaan in moeilijke tijd. Home is 'een plaats gecreëerd met sociale affectie'. Het zijn relaties met andere personen, want familie hoeft niet altijd te bestaan uit bloedverwanten, het kunnen ook vrienden zijn. Home is respect hebben voor en respect krijgen van deze personen, en samenwerken. De connectie

tussen relaties en thuis werd ook al genoemd door Nowicka (2007, 73-74). Je op je eigen land bevinden waar je geboren bent, waar het praten van de eigen taal mogelijk is en waar de cultuur, tradities en gewoonten zich bevinden is ook belangrijk als belangrijk door de remigranten genoemd om je ergens thuis te voelen. Hierbij worden door de organisaties kleding en eten genoemd als belangrijke culturele factoren. Volgens zowel Ralph en Staeheli (2011) als Nowicka (2007) is het mogelijk om thuis in verschillende geografische gebieden en/of in meerdere periodes te ervaren. Hierbij is thuis niet-statisch en wordt het gezien als een dynamisch proces. (Ralph & Staeheli 2011,3; Nowicka 2007,73) Thuis kan dus ook in andere delen van de wereld ervaren worden. Voor een deel van de remigranten maakt het niet uit waar je bent, als je maar blij bent en goede mensen om je heen hebt, dan ben je thuis. De medewerkers van de organisaties hebben niet specifiek benoemd dat home losstaat van een plaats, maar hebben dit ook niet ontkent. Een laatste belangrijke factor voor de remigranten om zich ergens thuis te voelen is taal. Door taal is communicatie mogelijk en hiermee kan je relaties opbouwen. Home werd ook gekoppeld aan herinneringen. Bepaalde voorwerpen, gewoontes en gerechten kunnen worden gelinkt aan herinneringen, en op deze manier creëren deze herinneringen een thuis. Deze factoren zijn niet terug te vinden in de besproken wetenschappelijke artikelen. Ten slotte zijn belangrijke factoren voor home bescherming en veiligheid. Onder deze veiligheid valt ook economische zekerheid. Dit versterkt gevoelens van home, zoals ook al werd bevestigd in Duyvendak (2011, 27).

De remigranten in ons onderzoek hebben vaak een of meerdere keren voor een bepaalde tijd in de Verenigde Staten gewoond. Sommigen voelden zich zowel thuis in Guatemala als in de Verenigde Staten. Vier remigranten gaven aan zich thuis te voelen in de Verenigde Staten. Degenen die zich wel thuis voelden in de VS waren de twee remigranten die met hun familie naar de VS waren verhuisd. Zij hebben daar een lange tijd doorgebracht en hun familie en vrienden wonen daar nog steeds, dus zij voelden zich daar zeker thuis. De andere twee remigranten voelden zich thuis in de VS door de mensen die ze daar ontmoetten. Voor de andere remigranten waren het gemis van familie en het verlangen naar het eten van thuis redenen om zich niet thuis voelden in de VS. De meeste remigranten hebben gevoelens van home in Guatemala. In Guatemala voelt tien van de elf onderzochte remigranten zich thuis. De ander voelt zich wel thuis, maar tegelijkertijd ook weer niet, omdat hij hier wel vrienden en een soort familie heeft, maar zijn echte familie is er niet. De rest voelt zich thuis in Guatemala omdat ze met familie zijn. Sommigen proberen een thuis te vormen door een gemeenschap te creëren, waarbinnen de mensen elkaar gebruiken om zich thuis te voelen. De eerdergenoemde factoren voor gevoelens van home zijn in de praktijk dus ook van belang gebleken voor de remigranten om zich thuis te voelen. Als aan deze factoren in de VS niet voldaan wordt zijn migranten sneller geneigd om terug te keren naar Guatemala.

Organisaties zijn van invloed op gevoelens van home door sociale, economische en psychosociale herintegratie te stimuleren. Een sociaal netwerk helpt bij het creëren van sociale connecties en een familie. Ook veiligheid is genoemd als belangrijk voor gevoelens van home, en dit kan worden gecreëerd in de vorm van economische zekerheid door middel van economische herintegratie. Ten slotte is voedsel en kleding aangeboden bij ontvangst genoemd als bevorderlijk voor gevoelens van home. Dit kan worden geschaard onder psychosociale herintegratie. In de literatuur werd niet de directe link gelegd tussen gevoelens van home en herintegratie, maar factoren die werden genoemd als belangrijk voor home (Fox 2016; Duyvendak 2011; Nowicka 2007) kunnen wel opgenomen worden in de vier categorieën van herintegratie die eerder zijn genoemd (Arowolo 2000,68-71; Fonseca et al. 2015).

Beloning heeft voor de remigranten en voor de medewerkers van de organisaties verschillende betekenissen. Remigranten omschrijven beloning als ergens bij horen. Ergens behoren of bij horen betekent onderdeel zijn van een bepaalde gemeenschap of groep waarin je je blij voelt, waar je ook aan kan bijdragen en waar er kansen zijn. Dit is ook het geval voor de medewerkers van de organisaties. Zij noemen hierbij uitsluiting en discriminatie als een hindernis voor beloning, net zoals is terug te vinden in Ralph & Staeheli (2011,11-12). Gelijkheid en grenzen vormen hierbij de scheidslijn van wie er tot een bepaalde gemeenschap behoort en wie niet. (Pred 2000 in Ralph & Staeheli 2011,12) De organisaties koppelen beloning aan identiteit. Identiteit is erfgoed, herkomst en geschiedenis. Het is iets waar je trots op bent. Daarnaast is het voor remigranten van belang waar je geboren bent. Daar waar je geboren bent hoor je bij, in de meeste gevallen. Ook Antonsich (2010,646) noemt oorsprong als een belangrijke factor voor beloning, maar noemt hierbij niet de trots die wordt ervaren door ergens bij te horen. Beloning is identificatie met een plaats of groep. Deze identificatie met een groep of plaats wordt soms bemoeilijkt door uitsluiting en discriminatie, zoals ook al werd bevestigd door Ralph & Staeheli (2011,11-12). Met name gedeporteerden worden vaak gediscrimineerd. Voor een enkeling zijn vrede, veiligheid en werk de drie belangrijkste factoren om ergens bij te horen. Veiligheid werd in het artikel van Antonsich (2010,646) ook benoemd als belangrijk voor beloning, maar deze veiligheid werd meer in verband gebracht met emotionele veiligheid. Economische stabiliteit werd in de literatuur niet als belangrijk genoemd voor gevoelens van beloning. Toch werd dit ook door de medewerkers van organisaties benoemd: economische herintegratie en arbeidsparticipatie zijn belangrijk voor het ergens bij horen. Een van de remigranten noemt vrijheid een belangrijke factor. Ergens waar je je vrij voelt, voel je je ook onderdeel van een groter geheel. Ook dit is niet terug te vinden in de besproken literatuur.

Ook voor belonging zijn er verschillen geobserveerd tussen de Verenigde Staten en Guatemala. Verschillende remigranten gaven aan gevoelens van belonging te hebben in de VS, anderen hadden gevoelens van belonging in Guatemala en een aantal voelde zich in allebei de landen onderdeel van de gemeenschap. Degenen die zich wel onderdeel voelden van de gemeenschap in de VS, voelden zich onderdeel omdat daar meer vrijheid is en ze hun ervaringen konden delen met andere migranten. Hierdoor voelde het aan als een gemeenschap. Dit kwam meestal niet meteen, maar na een lange tijd van gewenning. De twee die met familie naar de VS verhuisden, voelden zich uiteindelijk ook onderdeel omdat ze daar een gemeenschap op hadden gebouwd met vrienden en familie. Degenen die zich niet onderdeel voelden van de gemeenschap in de VS, voelden zich geen onderdeel omdat ze niet geboren waren in de Verenigde Staten en daar dus geen status hadden. Bovendien bevond hun familie zich daar ook niet en was er veel racisme en discriminatie. In Guatemala voelt tien van de elf remigranten zich onderdeel van de gemeenschap, veelal omdat ze in die gemeenschap geboren zijn. Bovendien kennen ze er iedereen, waardoor het voelt als een familie waar je bij hoort. De enige die zich niet onderdeel voelt, voelt zich afgewezen. Hierdoor heeft hij geen goede connectie met de gemeenschap en voelt hij zich dus ook geen onderdeel van die gemeenschap.

Organisaties zijn van invloed op gevoelens van belonging door activiteiten gericht op de bevordering van economische, sociale en psychosociale herintegratie. Activiteiten gericht op het tegengaan van uitsluiting, het geaccepteerd laten voelen van mensen en het vinden van een baan hebben positieve effecten op gevoelens van belonging onder remigranten. De connectie tussen gevoelens van belonging werd in de wetenschappelijke artikelen vooral gemaakt tussen belonging en lidmaatschap (Ralph & Staeheli 2011,11-12), maar een verband tussen economische of psychosociale herintegratie en belonging werd niet gelegd.

Om nog even kort terug te pakken op onze centrale vraag “Hoe beïnvloeden organisaties het gevoel van home en het gevoel van belonging onder remigranten tijdens de herintegratie in Guatemala?” kunnen we stellen dat organisaties van invloed kunnen zijn op gevoelens van home en belonging door middel van verschillende typen herintegratie. Met name economische, sociale en psychosociale herintegratie zijn belangrijk gebleken voor gevoelens van home en belonging. Politieke herintegratie is niet van belang. De verschillende programma’s spelen indirect in op de factoren die als belangrijk zijn genoemd voor het creëren van gevoelens van home en belonging. De organisaties kunnen de remigranten helpen met het opbouwen van een sociaal netwerk, het vinden van werk en het in contact komen met de cultuur in Guatemala. Echter blijkt dat veel remigranten geen gebruik maken van deze organisaties. Vrijwillige remigranten hebben de organisaties vaak niet nodig, omdat ze worden

opgevangen door hun familie. Gedeporteerde remigranten hebben hier veelal meer moeite mee, maar weten vaak niet van het bestaan van de organisaties af of waar ze te vinden zijn.

Het lijkt erop dat er hier nog winst te behalen valt voor de organisaties. De organisaties hebben de potentie om te helpen met de activiteiten die ze nu aanbieden, maar ze bereiken vaak niet de groepen die de hulp het hardst nodig hebben. Als ze effectief remigranten willen helpen met hun herintegratie zullen ze meer bekendheid onder remigranten moeten verkrijgen, en actiever moeten zoeken naar middelen om hun doelgroep te bereiken. Op wetenschappelijk gebied valt er ook nog veel winst te behalen. Er is niet veel bekend over het effect van herintegratie op gevoelens van home en belonging en hoe organisaties hierop in zouden kunnen spelen. Deze thesis is een verkenning op dit gebied, en meer onderzoek naar dit onderwerp is nodig om een beter beeld te scheppen over de relaties tussen migratie, herintegratie en gevoelens van home en belonging.

LITERATUURLIJST

- Anderson, B., Gibney, M. J., & Paoletti, E. (2011). Citizenship, deportation and the boundaries of belonging. *Citizenship Studies*, 15(5), 547-563.
- Antonsich, M. (2010). Searching for Belonging: An Analytical Framework. *Geography Compass*, 4 (6), 644-659.
- Argueta, A., Hesse, N., Johnson, M., & Newton, W. (2015). The Realities of Returning Home: Youth Repatriation in Guatemala.
- Arowolo, O. O. (2000). Return migration and the problem of reintegration. *International migration*, 38(5), 59-82.
- Bhatt, W., & Roberts, B. R. (2012). "Forbidden Return": Return Migration in the Age of Restriction. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 10(2), 162-183.
- Brabeck, K. M., Lykes, M. B., & Hershberg, R. (2011). Framing immigration to and deportation from the United States: Guatemalan and Salvadoran families make meaning of their experiences. *Community, Work & Family*, 14(3), 275-296.
- Brubaker, R. (2010). Migration, membership, and the modern nation-state: Internal and external dimensions of the politics of belonging. *The Journal of Interdisciplinary History*, 41(1), 61-78.
- Castles, S. (2002). Migration and community formation under conditions of globalization. *International migration review*, 36(4), 1143-1168.
- Castles, S. (2003). The international politics of forced migration. *Development*, 46(3), 11-20.
- Chamarbagwala, R. & Morán, H. E. (2011). The human capital consequences of civil war: Evidence from Guatemala. *Journal of Development Economics*, 94(1), 41-61.
- De Bree, J., Davids, T., & De Haas, H. (2010). Post-return experiences and transnational belonging of return migrants: a Dutch—Moroccan case study. *Global Networks*, 10(4), 489-509.
- Durand, J. (2004). Ensayo teórico sobre la emigración de retorno. El principio del rendimiento decreciente. *Cuadernos geográficos*, 35(2), 103-116.
- Dustmann, C. & Weiss, Y. (2007). Return Migration: Theory and Empirical Evidence from the UK. *British Journal of Industrial Relations*, 45, 236–256.
- Duyvendak, Jan Willem. (2011). *The Politics of Home. Belonging and Nostalgia in Western Europe and the United States*. Amsterdam: Palgrave Macmillan.
- Fonseca, A., Hart, L. & Klink, S. (2015). Reintegration. Effective Approaches. *International Organisation for Migration*. 1-40.
- Fox, Michael Allen (2016). *Home: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Gmelch, G. (1980). Return migration. *Annual Review of Anthropology*, 9(1), 135-159.

- Haas, H. de (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 44:1, 227-264.
- King, R. (2012). Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer. *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*. 3-41.
- Koser, K. (2007). *International migration: A very short introduction*. OUP Oxford.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Loucky, J. (2000). *Maya Diaspora: Guatemalan Roots, New American Lives*. Temple University Press.
- Madsen, K. D., & Van Naerssen, T. (2003). Migration, identity, and belonging. *Journal of Borderlands Studies*, 18(1), 61-75.
- Mensah, E.A. (2016). Involuntary Return Migration and Reintegration: The Case of Ghanaian Migrant Workers from Libya. *International Migration & Integration*, 17(1), 303-323.
- Nowicka, M. (2007). Mobile locations: construction of home in a group of mobile transnational professionals. *Global Networks*, 7 (1), 69-86.
- Orozco, Manuel & Yansura, Julia (2015). Removed, Returned and Resettled: Challenges of Central American Migrants Back Home. *Inter-American Dialogue*. 1-22.
- Ralph, D. & Staeheli, L. (2011). Home and migration: mobilities, belongings and identities. *Geography compass*, 5 (7), 517-530.
- Ruben, R., van Houte, M. & Davids, T. (2009). What determines the embeddedness of forced-return migrants? Rethinking the role of pre-and post-return assistance. *The International Migration Review*, 43 (3), 908-937.
- Schuster, L. & Majidi, N. (2013). What happens post-deportation? The experience of deported Afghans. *Migration studies*, 1(2), 221-240.
- Schuster, L. & Majidi, N. (2015). Deportation Stigma and Re-migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(4), 635-652.
- Tannenbaum, M. (2007). Back and Forth: Immigrants' Stories of Migration and Return. *International Migration*, 45 (5), 147-175.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017). *International Migration Report 2017: Highlights*
- Vertovec, Steven (2007). New Directions in the Anthropology of Migration and Multiculturalism. *Ethnic and Racial Studies*, 30:6, 961-978.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Informatie remigranten

Alejandro:

- Man
- 32 jaar
- Geboren in Huehuetenango, een stad in de westelijke hooglanden van Guatemala.
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans en Engels.
- Werkt als tattoo artist.
- Een keer gemigreerd in 2001, op 15-jarige leeftijd, met familie.
- Gemigreerd naar Chicago.
- Migratie was illegaal.
- Gedwongen gedeporteerd in 2008, na 7 jaar in de VS.

Alfredo:

- Man
- 28 jaar
- Geboren in Colomba, een gemeenschap in de regio van Quetzaltenango.
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans en klein beetje Engels.
- Werkt als verkoper.
- Een keer vrijwillig gemigreerd, in 2005, op 15-jarige leeftijd.
- Gemigreerd naar Lancaster.
- Migratie was illegaal.
- Gedwongen gedeporteerd in 2010, na 5 jaar in de VS.

Carla:

- Vrouw
- 67 jaar
- Geboren in Guatemala-stad
- Woont in Cajolá
- Spreekt Spaans en Engels.
- Werkt op dit moment niet meer, maar zet zich wel in voor Grupo Cajolá, voornamelijk als lerares.
- Een keer vrijwillig gemigreerd, in 1972, op 21-jarige leeftijd.
- Gemigreerd naar Los Angeles.
- Migratie was illegaal.
- Remigratie in 2013 was vrijwillig, na 41 jaar in de VS.

Danilo:

- Man
- 43 jaar
- Geboren in Quetzaltenango

- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans
- Werkt thuis
- Een keer vrijwillig gemigreerd in 1993, op 18-jarige leeftijd.
- Migratie was illegaal.
- Gedwongen gedeporteerd in 2016, na 23 jaar in de VS.

Fernando:

- Man
- 34 jaar
- Geboren in Guatemala (heeft geen specifieke plaats gezegd)
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Engels en Spaans
- Werkt als boksleraar, rapper en producer.
- Een keer gedwongen gemigreerd in 1987, op 3-jarige leeftijd, met z'n familie, uit angst voor de burgeroorlog.
- Gemigreerd naar California.
- Migratie was illegaal.
- Gedwongen gedeporteerd in 2010, na 23 jaar in de VS.

Jaime:

- Man
- 58 jaar
- Geboren in Quetzaltenango
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans en Engels.
- Werkzaam bij een organisatie die zich inzet voor vrede.
- Een keer gedwongen gemigreerd in 1995, op 35-jarige leeftijd, gevlucht vanwege de burgeroorlog.
- Gemigreerd naar Massachusetts.
- Migratie was legaal gemigreerd, politiek asiel aangevraagd in VS.
- Remigratie in 2017 was vrijwillig, na 22 jaar in de VS.

Joel:

- Man
- 37 jaar
- Geboren in Cajolá
- Woont in Cajolá
- Spreekt Spaans en Mam.
- Werkt in de bijenteelt.
- Twee keer gemigreerd, allebei vrijwillig.
- Eerste keer gemigreerd toen hij 17 jaar was, in 1998.
- Tweede keer gemigreerd in 2003.
- Gemigreerd naar Los Angeles en New Jersey.
- Allebei de keren illegaal gemigreerd.

- Vrijwillig teruggekeerd. Laatste terugkomst was in 2010, na 7 jaar in de VS.

José:

- Man
- 46 jaar
- Geboren in Quetzaltenango
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans en klein beetje Engels.
- Werkt thuis; maakt sleutelkopieën en heeft een wasserette.
- Een keer vrijwillig gemigreerd, in 2007, op 35-jarige leeftijd.
- Gemigreerd naar New York.
- Migratie was illegaal.
- Remigratie in 2010 was vrijwillig, na 3 jaar in de VS.

Kevin:

- Man
- 45 jaar
- Geboren in Quetzaltenango
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans en Engels.
- Medeoprichter van DESGUA en Redkat.
- Een keer gedwongen gemigreerd in 1996, op 23-jarige leeftijd, gevlucht vanwege de burgeroorlog.
- Gemigreerd naar Wisconsin.
- Migratie was illegaal.
- Remigratie in 2006 was vrijwillig, na 10 jaar in de VS.
- Daarna nog een aantal keer heen en weer gemigreerd, waarbij hij zowel in Guatemala als de VS woonde

Pedro:

- Man
- 60 jaar
- Geboren in Quetzaltenango
- Woont in Quetzaltenango
- Spreekt Spaans
- Werkt thuis als schoenenmaker- en reparateur en maakt dingen met de hand.
- Vier keer gemigreerd, telkens vrijwillig.
- Eerste keer gemigreerd toen hij 25 jaar was, in 1983.
- Gemigreerd naar Houston, Los Angeles en San Francisco.
- Elke keer illegaal gemigreerd, jaren in VS verschillen van drie á vier jaar tot negen jaar.
- Vrijwillig teruggekeerd alle vier de keren. Laatste terugkomst was in 2003.

Rosario:

- Vrouw
- 36 jaar
- Geboren in Cajolá

- Woont in Cajolá
- Spreekt Mam en Spaans.
- Werkt in een weverij.
- Een keer vrijwillig gemigreerd, in 2000, op 18-jarige leeftijd.
- Gemigreerd naar Los Angeles.
- Migratie was illegaal.
- Remigratie in 2006 was vrijwillig, na 6 jaar in de VS.

Bijlage 2: Informatie over de organisaties

In deze bijlage staat een alfabetisch overzicht van de organisaties waarmee Allison heeft gesproken.

Casa nuestras raíces

De overheid heeft een aantal organisaties opgezet, vooral geleid door het ministerie van sociaal welzijn en het ministerie van ontwikkeling. De belangrijkste door de overheid gesteunde organisatie in Quetzaltenango is Casa Nuestras Raíces. Deze organisatie richt zich vooral op het herenigen van minderjarigen migranten met hun familie. De minderjarigen zijn alleen naar de Mexico gemigreerd, ofwel om daar te werken of om door te reizen naar de Verenigde Staten, maar ze zijn opgepakt bij de grens met Mexico en in detentiecentra geplaatst. Casa Nuestras Raíces ontvangt de kinderen en herenigt ze met hun familie, zodat ze terug kunnen naar de gemeenschappen waar ze vandaan komen. Om dit te doen werken ze samen met het Rode Kruis.

Pastoral Movilidad Humana

Pastoral Movilidad Humana is een organisatie van de evangelische kerk. Deze organisatie biedt hulp en bescherming aan migranten die in Guatemala op doorreis zijn naar de Verenigde Staten. De grootste groepen migranten die door de organisatie geholpen worden komen uit El Salvador en Honduras. Pastoral Movilidad Humana identificeert welke typen mensen hulp nodig hebben en biedt migranten hulp in de vorm van geld, verblijf, kleding en medicijnen. Ze erkennen dat mensen het recht hebben om te migreren en bieden steun aan migranten om te zorgen dat ze kunnen migreren op een waardige, veilige en humane manier. Het team van de afdeling van Pastoral Movilidad Humana in Quetzaltenango bestaat uit 3 medewerkers, waarvan niemand ooit gemigreerd heeft. De organisatie wordt financieel gesteund door de Evangelische kerk in Guatemala.

DESGUA

DESGUA is een organisatie die beter omschreven kan worden als een netwerk. Ze helpen op dit moment migranten in de VS die terug te keren naar Guatemala door hen een netwerk te bieden en dit netwerk wordt ook gebruikt om mensen die van plan zijn te migreren andere opties aan te bieden. Officieel werken er voor DESGUA Guatemala 9 mensen. Verder werken er nog 3 mensen in de Verenigde Staten. Veel van de werknemers van DESGUA zijn zelf remigranten. De organisatie ontvangt weinig financiële hulp. De meeste inkomsten komen van migratie voorlichtingen aan groepen van Amerikaanse universiteiten.

FLACSO

FLACSO staat voor Facultad Latino Americana Ciencias Sociales en is het Latijns-Amerikaanse instituut voor sociale wetenschappen. Het is een academische instelling gericht op onderwijs en universitaire expansie. De afdeling in Quetzaltenango is gefocust op lokale ontwikkeling. Ik heb gesproken met de directeur van de afdeling in Quetzaltenango.

Grupo Cajolá

Ten slotte is er Grupo Cajolá. Dit is een groep die ontstond in de Verenigde Staten onder migranten uit Cajolá. De groep zit inmiddels zowel in de Verenigde Staten als in Cajolá in Guatemala, en helpt met de preventie van migratie, het oplossen van problemen rondom migratie en de herintegratie na migratie. Ze focussen zich vooral op economische, sociale en culturele ontwikkeling, maar houden zich ook bezig met het in leven houden van inheemse talen, vooral Mam. De groep is opgericht omdat mensen het contact met hun familie en hun land kwijtraakten. Grupo Cajolá bestaat ook voor een groot deel uit remigranten. Er is niet bekend hoe groot de organisatie is, omdat hij zowel bestaat in de Verenigde Staten als in Guatemala, en omdat het een gemeenschap is, maar het bestuur van Grupo Cajolá bestaat uit 9 mensen.

Het Rode Kruis

Het Rode Kruis helpt migranten op verschillende manieren. Ten eerste helpen ze Casa Nuestras Raíces met het bieden van medische hulp aan de kinderen die het nodig hebben, voordat ze herenigd worden met hun familie. Ten tweede bieden ze financiële hulp aan families die geen geld hebben om heen en weer te reizen naar Quetzaltenango, zodat ze toch kunnen helpen bij de terugkeer van de minderjarigen naar hun gemeenschappen. Ten derde regelt de organisatie verblijfplaatsen voor de familieleden die niet in een dag heen en weer kunnen reizen. Het Rode Kruis wordt gesteund door het ministerie van sociaal welzijn.

Te Conecta

Te Conecta is gesitueerd in Guatemalastad en helpt remigranten, voornamelijk gedeporteerden, met het vinden van een baan door trainingen en cursussen te geven, om zo hun kans om aangenomen te worden te vergroten. Er worden trainingen gegeven op het gebied van computers en Engels, maar ook sollicitatietrainingen. Verder worden de remigranten geholpen met het vinden van een baan door middel van de connecties van Te Conecta. Oprichtster Maria werkt niet alleen bij Te Conecta, maar ook bij het uitzendbureau Connexion Laboral, welke ze ook heeft opgericht. Met de kennis en connecties van Connexion Laboral helpt de remigranten bij Te Conecta aan een baan. Het team van Te Conecta kent zes vaste personeelsleden, maar het grootste deel van de mensen werkzaam bij Te Conecta zijn remigranten die vrijwilligerswerk doen om andere remigranten te helpen en hun trainingen af te betalen. Te Conecta wordt financieel gesteund door Avina via het 'GuateTeIncluye' project.

Bijlage 3: Spaanse samenvatting

La pregunta central en nuestro estudio fue: '¿Cómo influyen las organizaciones en el sentido de hogar y el sentido de pertenencia durante la reintegración en Guatemala?'. La población de este estudio consistió en remigrantes y organizaciones. Charlot se centró en los remigrantes y Allison en las

organizaciones que están involucradas en la reintegración de estos remigrantes. Los sentimientos de hogar y pertenencia y los diferentes tipos de reintegración (reintegración económica, social, psicosocial y política) son muy importantes en este estudio. Al comparar la teoría con los resultados del campo, hemos llegado a comparaciones muy interesantes.

Uno de los aspectos más importantes para el concepto de hogar es la familia. Esta familia no solo debe consistir en parientes consanguíneos, sino que también pueden ser amigos que se sientan como familia. La familiaridad es muy importante en esto. Además de la familia y la familiaridad, la cultura es un aspecto importante para sentirse en hogar. Esto también incluye el lenguaje, las tradiciones y las costumbres que se encuentran dentro de esta cultura. Finalmente, la protección y la seguridad son factores importantes. Las organizaciones influyen en los sentimientos de hogar al estimular la reintegración social, económica y psicosocial. Una red social ayuda a crear conexiones sociales con la familia. La seguridad puede crearse en forma de seguridad económica a través de la reintegración económica. La comida y la ropa que se ofrecen al regresar son propicias para los sentimientos del hogar, lo cual es posible gracias a la reintegración psicosocial.

Para la pertenencia es importante que seas parte de una comunidad o grupo en el que te sientas feliz, donde puedas contribuir y donde haya oportunidades. La exclusión, discriminación y estigmatización se interponen en la pertenencia. Otro aspecto importante para pertenecer es la paz, la seguridad y el trabajo. Si estos factores están ahí, es fácil de ajustar. La reintegración económica y la participación laboral también son importantes para sentirse parte de un lugar. Las organizaciones influyen en los sentimientos de pertenencia a través de actividades dirigidas a promover la reintegración económica, social y psicosocial. Las actividades destinadas a incluir personas a través de crear una red social, hacer que las personas se sientan aceptadas y encontrar un empleo tienen efectos positivos en los sentimientos de pertenencia entre los remigrantes.

Por lo tanto, las organizaciones pueden influir en los sentimientos de hogar y pertenencia a través de diferentes tipos de reintegración. En particular, la reintegración económica, social y psicosocial son importantes para los sentimientos de hogar y pertenencia. La reintegración política no es importante. Los diferentes programas responden directamente a los factores que son importantes para crear sentimientos de hogar y pertenencia. Las organizaciones pueden ayudar a construir una red social, encontrar trabajo y ponerse en contacto con la cultura de Guatemala. Sin embargo, parece que muchos remigrantes no usan estas organizaciones. Los remigrantes voluntarios a menudo no necesitan las organizaciones porque son atendidos por sus familias y casi siempre tienen trabajo en casa donde puedan comenzar de inmediato cuando regresen. Los remigrantes deportados a menudo tienen más dificultades con la reintegración, pero a menudo desconocen la existencia de las organizaciones o dónde se pueden encontrar. Por lo tanto, aumentar la visibilidad de los deportados podría ser de interés para las organizaciones.

